

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Τσανανάς - Απόστολος Μπάρλος

Θρησκευτικά Β' Γυμνασίου

Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του

Θρησκευτικά Β' Γυμνασίου

Καινή Διαθήκη
Ο Ιησούς Χριστός
και το έργο του

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ISBN 960-06-1927-1

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Θρησκευτικά Β' Γυμνασίου

**Καινή Διαθήκη
Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Γεώργιος Τσανανάς

πρ. Επιμελητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Απόστολος Μπάβλος

Θεολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ιωάννης Γαλάνης

Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Χαράλαμπος Ατματζίδης

Σχολικός Σύμβουλος

Γεώργιος Χλωρός

Θεολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Βασιλική Γώγου

Θεολόγος, Ζωγράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αλέξανδρος Νικολαΐδης

Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σταύρος Γιαγκάζογλου

Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Γεώργιος Ν. Στάθης

Μόνιμος Πάρεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Γεώργιος Ν. Στάθης

Μόνιμος Πάρεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ

«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ - MULTIMEDIA A.E.»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:

«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηνεστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Τσανανάς   Απόστολος Μπάργλος

Θρησκευτικά Β' Γυμνασίου

Καινή Διαθήκη Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ

Περιεχόμενα

Πρόλογος	6
Εισαγωγικά μαθήματα: Ο κόσμος στα χρόνια του Χριστού - Η Καινή Διαθήκη	7
1. Ο Ελληνορωμαϊκός κόσμος την εποχή του Χριστού στη γη Ισραήλ	9
2. Ο Ισραηλιτικός κόσμος στα χρόνια του Χριστού	14
3. Η Καινή Διαθήκη Α': Τα Ευαγγέλια και οι Πράξεις των Αποστόλων	19
4. Η Καινή Διαθήκη Β': Οι Επιστολές και η Αποκάλυψη	23
Α' Ο Ιησούς Χριστός έρχεται και εγκαινιάζει τον καινούριο κόσμο του Θεού	27
5. Ο Ευαγγελισμός της Μαρίας για τη γέννηση του Μεσσία	28
6. Η γέννηση του Ιησού Χριστού: Γενέθλια της νέας ανθρωπότητας	32
7. Πώς γιορτάζουμε τα Χριστούγεννα;	36
8. Τα παιδικά χρόνια του Ιησού	41
9. Ιωάννης ο Βαπτιστής: Ο τελευταίος Προφήτης και Πρόδρομος του Χριστού	45
10. Ο Ιησούς βαπτίζεται στον Ιορδάνη: Ο καινούριος κόσμος εγκαινιάζεται	48
11. Ο Ιησούς και οι μαθητές του	51
12. Ένα κήρυγμα του Χριστού στη Ναζαρέτ με ξεχωριστή σημασία	55
Ανακεφαλαίωση	58
Β' Ο Χριστός επικοινωνεί με τους ανθρώπους και με τη διδασκαλία του δείχνει τη Βασιλεία του Θεού	59
13. Ο Ιησούς ως διδάσκαλος - Εισαγωγή στις παραβολές του	60
14. Η παραβολή του σπλαχνικού πατέρα (παραβολή του "ασώτου υιού"): Η απέραντη αγάπη του Θεού για όλους	63
15. Η παραβολή του σπλαχνικού Σαμαρείτη: Ο πλησίον μας και εμείς	67
16. Η παραβολή της τελικής κρίσης: Πώς αξιολογούνται οι άνθρωποι στη Βασιλεία του Θεού	70
17. Ο Ιησούς υπερασπίστηκε και εξύψωσε τις γυναίκες και τα παιδιά στην καινούρια ανθρωπότητα	73
18. Κάποιος ευσεβής και ο Ζακχαίος: Δύο πλούσιοι, δύο διαφορετικές επιλογές ζωής	77
19. Η Κυριακή προσευχή ("Πάτερ ημών"): Στον καινούριο κόσμο του Θεού οι άνθρωποι προσεύχονται .. Ανακεφαλαίωση	80 84
Γ' Ο Ιησούς με τα θαύματά του φανερώνει χειροπιαστά τον καινούριο κόσμο του Θεού	85
20. Η κατάλυση της τρικυμίας - Τα θαύματα του Χριστού ως σημάδια του καινούργιου κόσμου	86
21. Η θεραπεία ενός παράλυτου στην Καπερναούμ: Ο Χριστός ελευθερώνει από την ασθένεια και τις απάνθρωπες αντιλήψεις γι' αυτήν	89
22. Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού: Ο Ιησούς διώχνει το σκοτάδι και χαρίζει το αληθινό φως της ζωής	92
23. Η ανάσταση της κόρης του Ιαείρου: Ο Χριστός χαρίζει ξανά το δώρο της ζωής	96
24. Η Μεταμόρφωση του Χριστού: Φανέρωση της θεϊκής μεγαλοσύνης του πριν από τα Πάθη του	98
Ανακεφαλαίωση	101
Δ' Η Βασιλεία του Θεού πορεύεται μέσα από τα Πάθη και την Ανάσταση του Χριστού	103
25. Η ανάσταση του Λαζάρου - "Εγώ είμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή"	104
26. "Εὐλογημένοι οἱ ἐρχόμενοι!..." - Ο Ιησούς εισέρχεται στα Ιεροσόλυμα και εκδιώκει τους εμπόρους από τον Ναό	107
27. "Λάβετε φάγετε..." - Ο Μυστικός Δείπνος και η συμφωνία του Ιούδα για την παράδοση του Ιησού ...	111
28. "Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου" - Η προσευχή στη Γεθσημανή και η σύλληψη του Ιησού ...	114
29. " Ἔνοχος θανάτου ἐστὶ!" - Οι θρησκευτικοί ηγέτες καταδικάζουν τον Ιησού σε θάνατο	118
30. " Ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν!" - Ο Πιλάτος παραδίδει τον Ιησού να σταυρωθεί	121
31. "Τετέλεσται." - Η σταύρωση και η ταφή του Ιησού	124
32. "Χριστὸς Ἀνέστη!"	129
33. "Πάσχα μέγα, Πάσχα τῶν πιστῶν!"	133
34. Η Ανάληψη του Χριστού - "Ἴδοὺ ἐγὼ μετ' ὑμῶν εἰμι..."	137
Ανακεφαλαίωση	140
Η σημασία μερικών ονομάτων και ονομασιών στα Ευαγγέλια (εβραϊκών, ελληνικών, ρωμαϊκών)	142
Πηγές του εικονιστικού και λοιπού βηθητικού υλικού του βιβλίου	143

Πρόλογος

Όπως μάδατε πέρσι στα Θρησκευτικά, οι άνθρωποι πριν από τον ερχομό του Χριστού λαχταρούσαν και περίμεναν έναν καινούριο κόσμο. Έναν κόσμο με λιγότερα βάσανα, με δημιουργικά έργα, με περισσότερη ανθρωπιά και ευτυχία. Οι προφήτες και οι ποιητές στήριζαν με τους λόγους και τις πράξεις τους την ελπίδα γι' αυτόν τον κόσμο και προέλεγαν τον ερχομό του. Κι αυτός κάποτε ήρθε και ξεκίνησε με τον Ιησού Χριστό.

Πώς εμφανίστηκε ο Ιησούς στον κόσμο μας; Πώς έζησε; Τι και πώς δίδαξε; Τι έπραξε; Τελικά τι ήταν; Και οι σύγχρονοί του άνθρωποι πώς τον αντιμετώπισαν; Γιατί πολλοί τότε τον αγάπησαν και τον ακολούθησαν; Γιατί κάποιοι τον σταύρωσαν; Άραγε πέτυχαν τον σκοπό τους; Η μορφή του, η ζωή του, η διδασκαλία του και τα έργα του γιατί συγκίνησαν και συγκινούν αμέτρητα πλήθη ανθρώπων; Εμείς τι ξέρουμε και τι νιώθουμε γι' αυτόν; Τι περιμένουμε απ' αυτόν;

Αυτά και άλλα παρόμοια ερωτήματα και ζητήματα θα μας απασχολήσουν στο μάθημα των Θρησκευτικών ολόκληρη τη φετινή χρονιά. Από τα κείμενα των Ευαγγελίων και από άλλα κείμενα και εικόνες θα πληροφορηθούμε και θα γνωρίσουμε από κοντά τον Ιησού Χριστό και τον καινούριο και καλό κόσμο που έφερε με τη ζωή και το έργο του. Αυτή η γνωριμία ίσως δώσει αφορμή να σκεφτούμε για μια ζωή πιο γεμάτη και δημιουργική.

Βάση στις αναζητήσεις θα έχουμε τούτο το βιβλίο. Με τα κείμενα και την εικονογράφηση που προσφέρει, με τις ερωτήσεις που διατυπώνει και με τις εργασίες που ζητάει να γίνουν, θα έχουμε ενημέρωση και ερεθίσματα για συζητήσεις. Απ' αυτές ασφαλώς θα ανακαλύψουμε πολλά και διάφορα, ίσως και αξέχαστα, πράγματα.

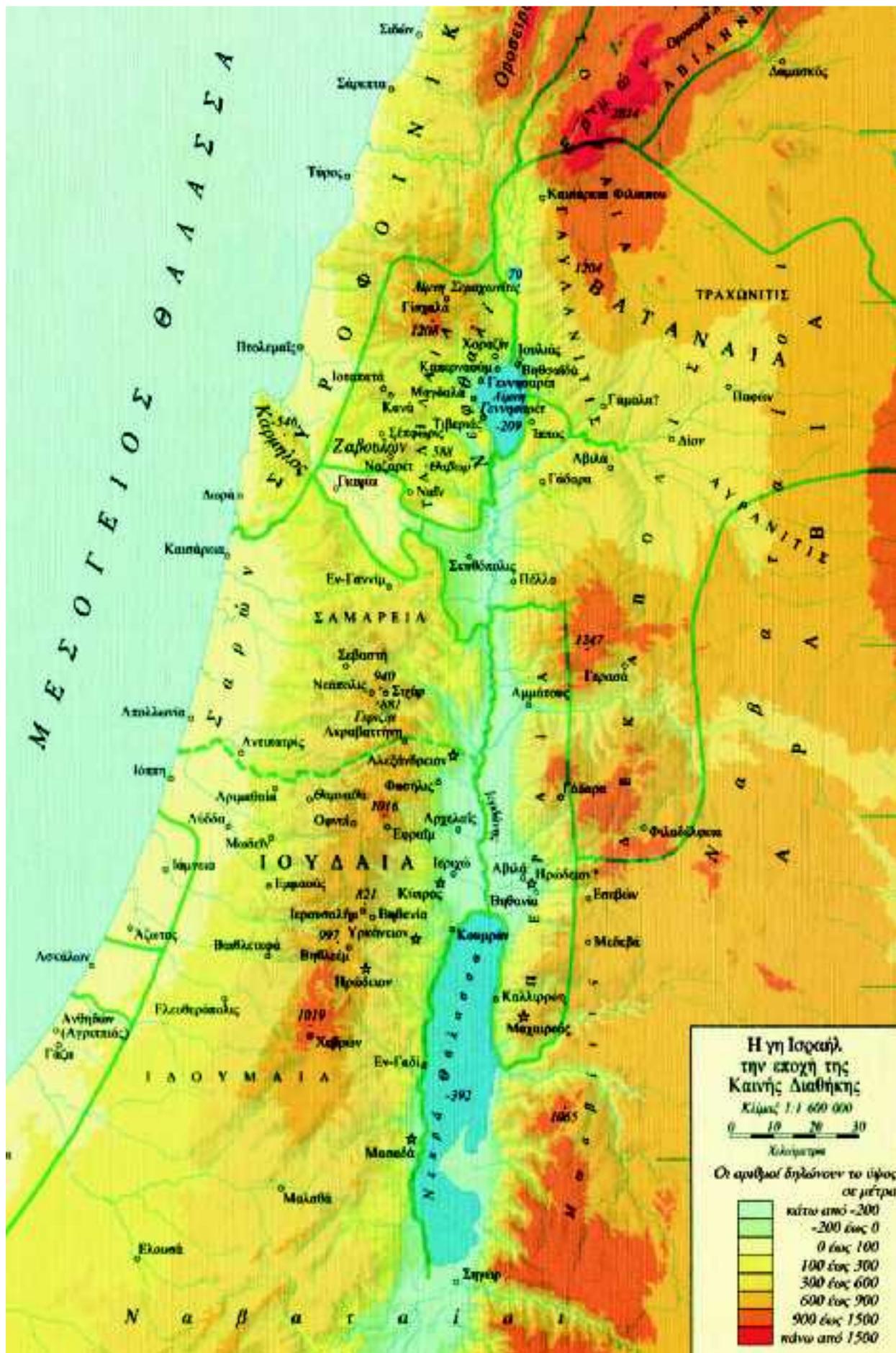
Οι συγγραφείς

*Εισαγωγικά μαθήματα:
Ο κόσμος στα χρόνια του Χριστού -
Η Καινή Διαθήκη*

Ευαγγέλιο "Νικηφόρου Φωκά", Ι. Μ. Μεγίστης Λαύρας, Αγ. Όρος, 11ος αι.

1. Ο Ελληνορωμαϊκός κόσμος την εποχή του Χριστού στη γη Ισραήλ

Για να γνωρίσει κάποιος περισσότερο, να κατανοήσει βαθύτερα και να ερμηνεύσει σωστότερα τη ζωή, το έργο και το πρόσωπο του Ιησού Χριστού, καθώς και το Ευαγγέλιό του, χρειάζεται πρώτα να ερευνήσει κάποια βασικά στοιχεία. Ποια είναι αυτά;

- Η πατρίδα του, ο λαός της και η ιστορία τους
- Η νοοτροπία, οι ιδέες τους και ο πολιτισμός τους
- Η θρησκευτική, η κοινωνική και η οικονομική ζωή τους

Θα πλησιάσουμε τα παραπάνω με ερωτήσεις και θα τα δούμε σε σχέση με την εποχή του Χριστού.

1. Πώς ονομαζόταν τότε η πατρίδα του Ιησού;

Δεν υπήρχε σταθερό όνομα, ούτε για τη χώρα ούτε για τους κατοίκους της. Η νότια και κυριότερη επαρχία της (με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ) ονομαζόταν **Ιουδαία** και οι κάτοικοι της **Ιουδαίοι**. Τα βόρεια μέρη ονομαζόνταν **Ισραήλ**. Εκεί ξεχώριζαν οι επαρχίες **Σαμάρεια** και - κυρίως - η **Γαλιλαία**. Αντίστοιχες ονομασίες των εκεί κατοίκων: **Σαμαρείτες** και **Γαλιλαίοι**. Πάντως τα ονόματα **Ιουδαία** και **Ιουδαίοι** κυριαρχούσαν ολοένα και περισσότερο.

Και το όνομα **Παλαιστίνη**; Αυτό το έδωσαν αυθαίρετα οι Ρωμαίοι πολύ αργότερα, το 139 μ.Χ. Κι αυτό επικράτησε μέχρι σήμερα. Οι ιστορικοί επιμένουν ότι αυτό δεν είναι δίκαιο. Διότι η λέξη προέρχεται από το όνομα **Φιλισταίοι**. Η φυλή τους ήταν μία από τις πολλές της χώρας και μάλιστα όχι η σπουδαιότερη. Ίσως προτιμότερη να είναι - για την εποχή του Χριστού - η ονομασία "**Χώρα των Ισραηλιτών**". Το όνομα **Ισραηλίτης** είναι γενικότερο και πιο αποδεκτό από τις ονομασίες **Εβραίος** και **Ιουδαίος**. (Οι σημερινοί πολίτες του **κράτους του Ισραήλ** ονομάζονται **Ισραηλινοί**).

2. Πόση έκταση είχε τότε η χώρα; Πόσος ήταν ο πληθυσμός της;

Η έκτασή της ήταν γύρω στα **30.000 τετρ. χλμ.** (όσο περίπου η Πελοπόννησος). Ο **πληθυσμός** της στα χρόνια του αυτοκράτορα Αυγούστου (27 π.Χ. - 14 μ.Χ.) υπολογίζεται από τους ιστορικούς σε **1,5 - 2 εκατομ.** Οι Ισραηλίτες όμως στο εξωτερικό - της Διασποράς όπως λέγονταν - ανέρχονταν σε **4 - 6 εκατομ.** (βλ. διπλανό χάρτη). Συνολικά δηλ. αποτελούσαν το 1/10 του πληθυσμού της τότε ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Στη χώρα τους ζούσαν και πολλοί ειδωλωλάτρες.

Η εξάπλωση των Ισραηλιτών στα χρόνια του αυτοκράτορα Αυγούστου και του Χριστού (Ισραηλίτες της Διασποράς)

Πληθυσμός μερικών πόλεων και χωριών:

• Ιερουσαλήμ	25 - 30	χιλ. κάτ.
• Ιερουσαλήμ με προάστια και περίχωρα	100 - 200	χιλ. κάτ.
• Καισάρεια και Ασκάλων μαζί	50	χιλ. κάτ.
• Σέπφορις και Τιβεριάς της Γαλιλαίας η καθεμιά	10 - 30	χιλ. κάτ.
• Κωμοπόλεις, μικρές πόλεις και χωριά	150 - 7.500	κάτ.

3. Ποια η γεωγραφική και πολιτική θέση της χώρας; Ποιες οι γεωφυσικές της ιδιαιτερότητες;

Σύνορά της: η Μεσόγειος, τα όρη Λίβανος (1.944 μ. ύψ.) και Ερμών (2.814 μ. ύψ.), ο Ιορδάνης και μέρος της Νεκρής Θάλασσας και η έρημος της Νεκρής Θάλασσας.

Αποτελούσε μια λωρίδα γης με δύο διεθνείς δρόμους (κυριότερος ο παραθαλάσσιος· βλ. διπλανό χάρτη). Αυτήν έπρεπε να διασχίσουν άνθρωποι, λαοί και στρατοί, για εμπορικούς και κατακτητικούς σκοπούς. Προορισμός τους κατηφορίζοντας: Περσικός Κόλπος, Αραβική Χερσόνησος, Β. Αφρική και Ινδία. Ανηφορίζοντας: Νοτιοανατολική πλευρά της Ευρώπης.

Κυριότεροι **κατακτητές** της χώρας π.Χ. και μ.Χ. μέχρι τα μέσα του 20ού αι.: Αιγύπτιοι, Ασσύριοι, Βαβυλώνιοι, Πέρσες, Έλληνες, Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, Άραβες, Σταυροφόροι, Τούρκοι (1516 - 1916), Άγγλοι.

Τρεις γεωφυσικές ιδιαιτερότητες:

- Η λίμνη Γενησαρέτ στη Γαλιλαία (-209 μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας) και η γύρω πολύ εύφορη περιοχή.
- Ο Ιορδάνης ποταμός με την κοιλάδα του. Πηγάζει από το όρος Ερμών και εκβάλλει στην Νεκρή Θάλασσα. Η απόσταση που διανύει λίγο πιο κάτω από τη λίμνη Γενησαρέτ ως τη Νεκρή Θάλασσα με τις πολυάριθμες στροφές του είναι 130 χλμ.
- Η Ιεριχώ, η πιο αρχαία πόλη στον κόσμο, που βρίσκεται - 259 μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Οι διεθνείς δρόμοι συγκοινωνίας που διέσχιζαν τη χώρα

4. Στα χρόνια του Χριστού υπήρχαν ακόμα ίχνη ελληνιστικής επίδρασης στους Ισραηλίτες και στη χώρα τους;

Η ελληνική κατοχή κράτησε από το 332 π.Χ. μέχρι το 165 π.Χ. Η ελληνιστική επίδραση ήταν μεγάλη και σχεδόν σε όλους τους τομείς. Πάντως μικρότερη από οπουδήποτε αλλού.

- Γλώσσα.** Πολλοί μιλούσαν την ελληνιστική γλώσσα, δηλ. τη δημοτική της τότε ελληνικής. Έπαιρναν ελληνικά ονόματα (τρεις μαθητές του Ιησού είχαν ελληνικά ονόματα: Πέτρος, Ανδρέας, Φίλιππος). Τα περισσότερα εβραϊκά ονόματα εξελληνίζονταν (π.χ. των υπόλοιπων 9 μαθητών του Ιησού). Τα 27 βιβλία της Κ. Διαθήκης παραδόθηκαν στην ελληνιστική γλώσσα. Πολλές πόλεις και περιοχές, ιδιαίτερα στον Βορρά, είχαν ελληνικά ονόματα: Δεκάπολις, Τιβεριάς, Σέπφορις κ.ά. Η Σαμάρεια μετονομάστηκε σε Σεβαστή ή Σεβάστεια. Η Καισάρεια (στα παράλια) ήταν καθαρά ελληνιστική πόλη.

Ποιες ρυθμίσεις έκαναν οι Ρωμαίοι για τη χώρα των Ισραηλιτών;

- Οι Ισραηλίτες ήταν υποχρεωμένοι να πληρώνουν προσωπικό (“κεφαλικό”) φόρο στον αυτοκράτορα. Αυτός ήταν διπλάσιος (= 2 δίδραγμα) από την προσφορά που πλήρωναν για τον Ναό.
- Τα ρωμαϊκά στρατεύματα βρίσκονταν στη Συρία. Ένα τάγμα στρατοπέδευε στην παραθαλάσσια Καισάρεια. Μια φρουρά ένοπλων Ρωμαίων και αλλοδαπών μισθοφόρων ήταν εγκαταστημένη στον πύργο Αντωνία για την τήρηση της τάξης και για την ασφάλεια του Ναού (βλ. σχεδιάγραμμα της Ιερουσαλήμ, μάθ. 2). Επίσης μια μικρή ρωμαϊκή στρατιωτική μονάδα στρατοπέδευε στην Καπερναούμ.
- Ισραηλίτες δεν γίνονταν δεκτοί ως μισθοφόροι στον ρωμαϊκό στρατό ούτε επιστρατεύονταν υποχρεωτικά.
- Ο Ηρώδης ορίστηκε το 40 π.Χ. ως υποτελής στη Ρώμη βασιλιάς της Ιουδαίας (“σύμμαχος και φίλος του ρωμαϊκού λαού”). Οι διάδοχοί του, μετά τον θάνατό του, ήταν υποτελείς ηγεμόνες σε επαρχίες της χώρας. Και ο Ηρώδης και αυτοί είχαν *περιορισμένη αυτονομία και ανεξαρτησία*.

6. Ποια στάση κράτησαν οι Ρωμαίοι απέναντι στη θρησκεία των Ισραηλιτών;

Και στη χώρα τους και όπου βρέθηκαν στη Διασπορά οι Ισραηλίτες έδειχναν μεγάλη αφοσίωση, σοβαρότητα και ευαισθησία για τη θρησκεία τους και τη θρησκευτική τους ζωή. Η λατρεία τους στις συναγωγές, η τήρηση του Σαββάτου και όλων των θρησκευτικών τους παραδόσεων, η μεταξύ τους ενότητα και αλληλεγγύη εντυπωσίαζαν τους άλλους λαούς. Με βάση όλα αυτά, και ύστερα από διαπραγματεύσεις με τους Ρωμαίους, κατόρθωσαν τα εξής:

- Εξασφαλίστηκε στους Ισραηλίτες το δικαίωμα να αναγνωρίζονται ως “ιδιαιτερο έθνος” και η θρησκεία τους ως “επιτρεπόμενη” σε ολόκληρη την αυτοκρατορία.
- Η μονοθεϊστική ισραηλιτική θρησκεία έγινε παντού σεβαστή και οι Ισραηλίτες απαλλάχτηκαν από την υποχρέωση που ίσχυε παντού να λατρεύουν τον αυτοκράτορα ως θεό. Συμφωνήθηκε μόνο να προσφέρουν στον Ναό της Ιερουσαλήμ δύο φορές την ημέρα θυσίες υπέρ του αυτοκράτορα και της Ρώμης.
- Στην Ιερουσαλήμ δεν επιτρεπόταν να τελούνται ξένες λατρείες. Εξαίρεση έγινε μόνον για τον στρατώνα της ρωμαϊκής φρουράς στον πύργο Αντωνία.

Ο αυτοκράτορας Αύγουστος

7. Πώς ήταν η κοινωνική και οικονομική κατάσταση στη χώρα την εποχή του Χριστού;

Και για τις δύο καταστάσεις μιλάει παραστατικά το γράφημα “Κοινωνική πυραμίδα” (βλ. επόμενη σελίδα). Αυτή απεικονίζει την κατάσταση στην Ιερουσαλήμ, στις μεγάλες πόλεις και στη επαρχία. Κάποιες χρήσιμες πληροφορίες:

- α. Στην Ιερουσαλήμ υπήρχε πολύς πλούτος. Αυτός προερχόταν από τις υποχρεωτικές και προαιρετικές εισφορές των πιστών από τη χώρα και τη Διασπορά υπέρ του Ναού. Όμως πουθενά αλλού δεν συναντούσε κάποιος τόσους ζητιάνους όσους σε αυτή την πόλη.
- β. Ο μισός πληθυσμός της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ήταν τότε δούλοι. Όμως στη χώρα των Ισραηλιτών υπήρχαν λίγοι και απ’ αυτούς οι ντόπιοι ήταν λιγότεροι από τους ξένους. Η μεταχείρισή τους ήταν καλύτερη από οπουδήποτε αλλού στην αυτοκρατορία.
- γ. Προϊόντα της χώρας: λάδι, ελιές, ψάρια (νωπά, αλατισμένα, λιασμένα), τυρί, μέλι, σιτηρά, σταφύλια, σύκα, βάλσαμο, πίσσα, γυαλικά, λινά (κλωστές και υφάσματα) κ.ά. Κάποια απ’ αυτά εξαγόταν. Προϊόντα που εισάγονταν: χαλκός από την Κύπρο, ξυλεία από το όρος Λίβανο (νότια Συρία), υφάσματα από χώρες της Ανατολής (Περσία, Ινδία κ.ά.).
- δ. Πλήρωναν φόρους για τα προϊόντα και τα εμπορεύματά τους. Αυτούς τους εισέπρατταν οι ρωμα-

ϊκές αρχές. Πλήρωναν και *δασμούς στα τελωνεία* (δηλ. κρατήσεις για τα αγαθά που περνούσαν από τα σύνορα των διαφόρων επαρχιών). Για την είσπραξη των δασμών οι Ρωμαίοι ή οι ηγεμόνες των Ισραηλιτών (π.χ. ο Ηρώδης Αντίπας) νοίκιαζαν σε εργολάβους τούς τελωνειακούς σταθμούς. Αυτοί για την είσπραξη των δασμών πρόσθεταν επιπλέον χρήματα και έτσι εκμεταλλεύονταν τον κόσμο.

- αριστοκρατία:
- Ηρώδης και διάδοχοί του
  - μερίδα ιερέων και λαϊκών
  - ορισμένα μέλη του Συνεδρίου

ανώτατες κοινωνικές ομάδες
(οι κρατούντες, οι κυρίαρχοι)

- ορισμένα μέλη του Συνεδρίου
- διοικητικοί και στρατιωτικοί
- μερίδα ιερέων και Γραμματέων
- τοπικοί δικαστές, τελωνειακοί
- μεγαλέμποροι εξαγωγών και εισαγωγών

οι υποστηρικτές των κρατούντων

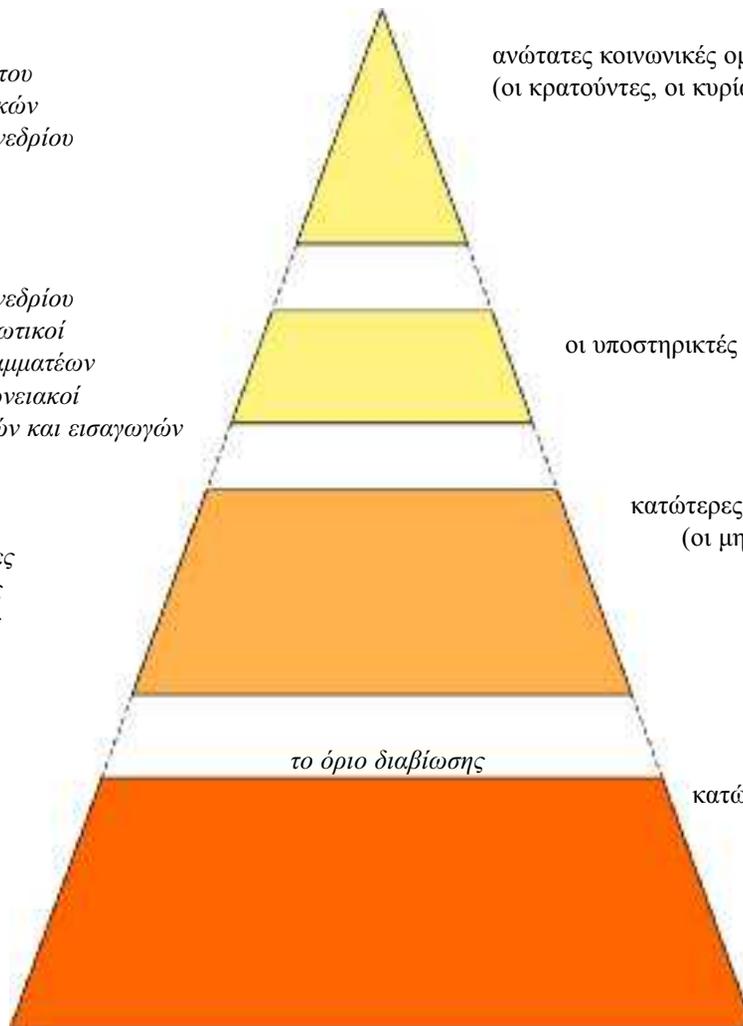
- εύποροι:
- βιοτέχνες, χειροτεχνίτες
  - έμποροι, γαιοκτήμονες
  - εργολάβοι, μεσάζοντες

κατώτερες κοινωνικές ομάδες
(οι μη κρατούντες)

- μικρογεωργοί, κολίγοι
- μικροεργολάβοι
- μικρέμποροι
- μικρομεσάζοντες
- ημερομίσθιοι
- ψαράδες, βοσκοί
- χήρες, ορφανά
- άνεργοι, ανάπηροι
- δούλοι, ζητιάνοι
- περιθωριακοί

το όριο διαβίωσης

κατώτατες κοινωνικές ομάδες
(άποροι, φτωχοί)

Κοινωνική πυραμίδα: κοινωνικά στρώματα στη χώρα των Ισραηλιτών στα χρόνια που ζούσε ο Χριστός

Ερωτήσεις

1. Βρείτε στον χάρτη της χώρας των Ισραηλιτών και άλλα μέρη με ελληνικά ονόματα.
2. Εξηγήστε γιατί η χώρα των Ισραηλιτών κατακτήθηκε από τόσους λαούς πριν και μετά Χριστόν.
3. Ποια συμπεράσματα βγάξετε από την προνομιακή θρησκευτική μεταχείριση που είχαν οι Ισραηλίτες από τους Ρωμαίους κατακτητές;
4. Σας δίνονται τα παρακάτω στοιχεία για τους Ισραηλίτες στην εποχή του Χριστού (σχετικά με την οικονομική και κοινωνική κατάσταση):
  - α. αρκετοί ήταν πλούσιοι
  - β. οι περισσότεροι ήταν έμποροι
  - γ. οι περισσότεροι ήταν γεωργοί
  - δ. οι κρατούντες και οι υποστηρικτές τους βρίσκονταν στην ίδια κοινωνική και οικονομική κατάσταση
  - ε. οι περισσότεροι μόλις τα κατάφερναν να ζουν
 Με βάση το γράφημα του μαθήματος υπογραμμίστε ποια στοιχεία είναι, κατά τη γνώμη σας, σωστά.

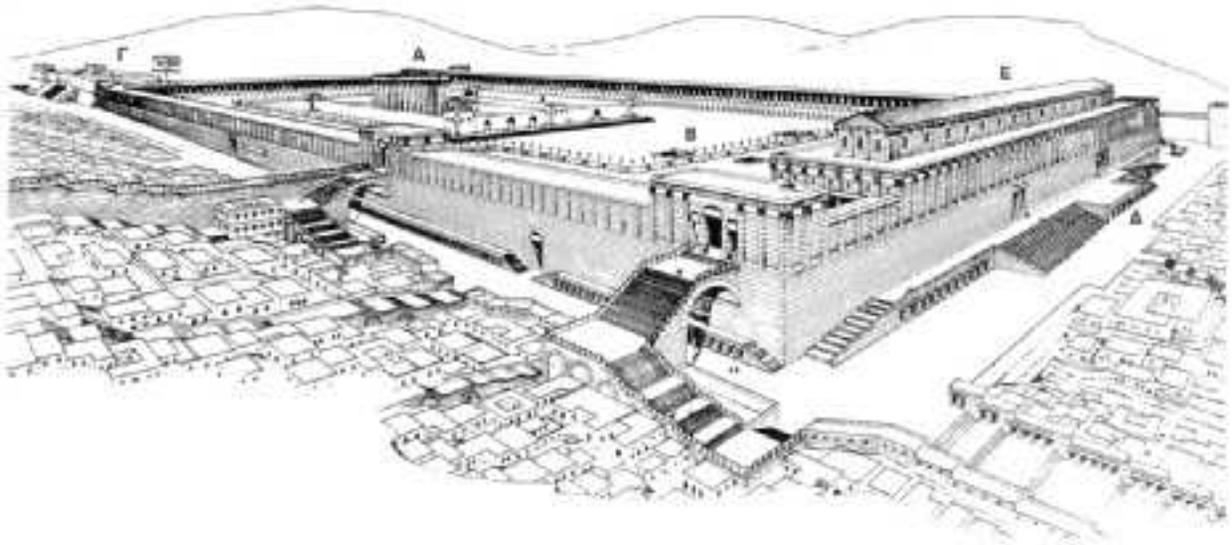

2. Ο Ισραηλιτικός κόσμος στα χρόνια του Χριστού

Πώς ήταν η θρησκευτική ζωή των Ισραηλιτών; Ποιες δυνατότητες είχαν, για να την αναπτύξουν και να την εκφράσουν; Τι συνέβαινε στον Ναό; Τι τους ένωνε μεταξύ τους; Τι τους χώριζε; Υπήρχαν και άλλα θρησκευτικά κέντρα εκτός από την Ιερουσαλήμ;

1. Πώς ήταν ο Ναός της Ιερουσαλήμ στα χρόνια του Χριστού, πώς τελούσαν εκεί τη λατρεία τους και τι πίστευαν και τι ένιωθαν γι' αυτόν οι Ισραηλίτες;

- α.** Ο Ναός ήταν χτισμένος πάνω στο πλάτωμα ενός λόφου της αγίας πόλης, σε υψόμετρο περίπου 750 μ. Πρόκειται όμως για τον *Τρίτο Ναό*. Η προϊστορία του είναι η εξής:
- **Ο πρώτος Ναός** είχε χτιστεί το 962 - 955 π.Χ. από τον βασιλιά Σολομώντα. Το 587 π.Χ. τον κατέστρεψαν οι Βαβυλώνιοι και πήραν μαζί τους πολλούς αιχμαλώτους.
  - **Ο δεύτερος Ναός** ανοικοδομήθηκε το 515 π.Χ., όταν ο Πέρσης βασιλιάς Κύρος κυρίεψε τη Βαβυλώνα και επέτρεψε να επιστρέψουν οι Ισραηλίτες στην πατρίδα τους.
  - **Ο τρίτος Ναός.** Πρόκειται για *ριζική ανακαίνιση, αρχιτεκτονική μετατροπή, επέκταση και διακόσμηση* του δεύτερου Ναού. Το τεράστιο αυτό έργο το ξεκίνησε το 20 π.Χ. ο βασιλιάς Ηρώδης ο Μέγας. Οι πιο ουσιαστικές εργασίες έγιναν στα πρώτα 10 χρόνια. Η πλατεία του Ναού διπλασιάστηκε. Οι διαστάσεις του ήταν: 480 μ. μήκος και 300 μ. πλάτος. Ενώ τα έργα προχωρούσαν, η λατρεία γινόταν κανονικά. Για την ολοκλήρωση του έργου χρειάστηκαν 85 χρόνια! (20 π.Χ.-65 μ.Χ.). Το τραγικό είναι ότι 5 χρόνια αργότερα, τον Αύγουστο του 70 μ.Χ., οι Ρωμαίοι λεηλάτησαν, έκαψαν και κατεδάφισαν τον Ναό στη διάρκεια επανάστασης του λαού (66 - 72 μ.Χ.).

Ο Ναός της Ιερουσαλήμ όπως τον ανακαίνισε ο Ηρώδης (από νοτιοδυτικά)

A. Το Ιερό του Ναού με τις αυλές του για τους Ισραηλίτες

B. Η τεράστια αυλή για τους ειδωλολάτρες με ανοιχτές αίθουσες και κίονες στην πρόσοψη

Γ. Το φρούριο Αντωνία στα ΒΔ· αυτού στεγαζόταν η ρωμαϊκή φρουρά

Δ. Κλιμακοστάσιο ανόδου προς τις πύλες του Ναού από τη νότια πλευρά

Ε. Η "Βασιλική αίθουσα" με τις κιονοσειρές

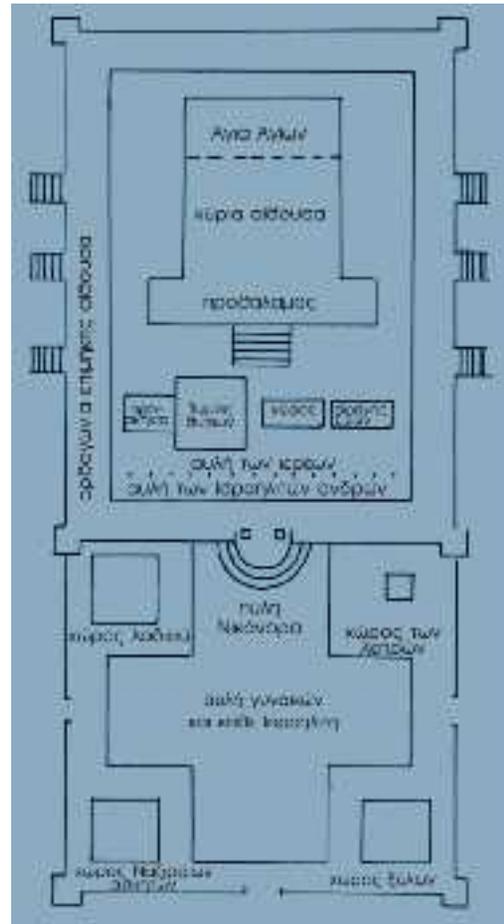
β. Παρατηρώντας τα δύο διαγράμματα του Ναού έχουμε μια σαφή εικόνα του. Μερικές ακόμα διευκρινίσεις:

- Το **Ιερό** (ο κυρίως Ναός) έμοιαζε με ορθογώνιο φρούριο με κατεύθυνση από τη Δύση προς την Ανατολή.
- Η **αυλή των ειδωλολατρών** (των “εθνικών”) είχε τεράστια έκταση.
- Η **αυλή των γυναικών** ήταν ευρύχωρη. Δεν προοριζόταν μόνο για γυναίκες αλλά και για κάθε Ισραηλίτη.
- Η **αυλή των ανδρών** ήταν πολύ στενός χώρος.

γ. Στον ειδικό χώρο των θυσιών προσφέρονταν από τους ιερείς πρωί και απόγευμα θυσίες ζώων. Πολυάριθμοι ιερείς και λευίτες φρόντιζαν για την καλύτερη τέλεση της λατρείας. Φορούσαν ειδική λευκή ενδυμασία, σύμβολο καθαρότητας. Από σεβασμό προς την ιερότητα του Ναού κυκλοφορούσαν ξυπόλητοι.

δ. *Οι πιστοί και οι προσκυνητές τι έκαναν στον Ναό;* Προσεύχονταν, έψελναν, χόρευαν θρησκευτικούς χορούς. Πρόσφεραν θυσίες ζώων και καρπών, άκουγαν μουσικά όργανα και τύμπανα. Έλεγαν τα προβλήματα και τα βάσανά τους στους ιερείς, οι οποίοι τους άκουγαν με προσοχή και συμπάθεια και τους συμβούλευαν. Κάθονταν, έτρωγαν από τα ψητά των θυσιών, έπιναν κρασί κ.ά.

ε. *Οι ευσεβείς Ισραηλίτες τι σκέφτονταν και τι αισθάνονταν για τον Ναό;* Τον Ναό και όλον τον γύρω χώρο του τα θεωρούσαν και τα ζούσαν ως κατοικητήριο του Θεού (δηλ. κατοικία, σπίτι του Θεού). Κατεξοχήν ήταν γι’ αυτούς ο τόπος που διάλεξε ο ίδιος ο Θεός για να κατοικήσει ανάμεσα στους ανθρώπους: ένα κομμάτι του ουρανού, που ακουμπούσε στη γη. Όνειρο και επιθυμία κάθε Ισραηλίτη ήταν να βρεθεί μια φορά τουλάχιστον στη ζωή του στον Ναό αυτόν και να συμμετάσχει στις λατρευτικές εκδηλώσεις που γίνονταν εκεί.

Κάτοψη του Ναού

2. Πώς ήταν στα χρόνια του Χριστού η κοινότητα των πιστών Ισραηλιτών, πώς εκδηλωνόταν η ευσεβεία τους και ποιον ρόλο έπαιξε σε αυτά η Συναγωγή τόσο στην πατρίδα τους όσο και στη Διασπορά;

α. Η **σύνθεση της κοινότητάς** τους ήταν (από τη βάση προς την κορυφή):

- Οι *απλοί ευσεβείς άνθρωποι* και οι “*προσήλυτοι*” (= όσοι άφησαν τη θρησκεία τους και δέχτηκαν την ισραηλτική)
- Οι *λευίτες*, οι *ιερείς* και οι *νομοδιδάσκαλοι* (οι ραβίνοι, οι τότε θεολόγοι)
- Ο *αρχιερέας του Ναού*. Εκπροσωπούσε τον λαό στον Ρωμαίο επίτροπο (“ηγεμόνα”), είχε την εποπτεία στη λατρεία του Ναού και ήταν ο πρόεδρος του Μεγάλου Συνεδρίου (βλ. μαθ. 27 και 29)

β. Τα **βασικά θεμέλια της πίστης και της ευσεβείας** των Ισραηλιτών ήταν:

- Η *ομολογία στον έναν αληθινό Θεό*
- Η *υπακοή απέναντι στον Νόμο του Θεού*

Επιπλέον δύο άλλα χαρακτηριστικά της πίστης τους ήταν:

- Ο *Ναός στην Ιερουσαλήμ* ως ορατό σημάδι της ενότητας όλων των Ισραηλιτών
- Η *αχώριστη ενότητα λαού και θρησκείας*

Ιερέας πηγαίνοντας για την υπηρεσία του στον Ναό

Διευκρινίσεις για τον θείο Νόμο και την τήρησή του

- Οι αληθινοί Ισραηλίτες ήταν ευγνώμονες και περήφανοι για τον Νόμο του Θεού, αλλά και για την ικανότητά τους να τηρούν τις εντολές του.
  - Η υπακοή στον Νόμο πίστευαν ότι δεν γίνεται μηχανικά ούτε από φόβο ότι ο Θεός θα τους τιμωρήσει, αν δεν τον εφαρμόσουν. Αντίθετα, αισθάνονταν βαθύ και συγκλονιστικό σεβασμό και αγάπη γι' αυτόν. Δυστυχώς συχνά ο Νόμος εφαρμοζόταν με τρόπο τυπικό.
  - Σοβαρό ζήτημα για κάθε Ισραηλίτη ήταν πάντα αν το θέλημα του Θεού, που περιλαμβάνεται στον Νόμο, εξηγείται σωστά.
  - Στο πλαίσιο των εντολών και της τήρησης του Νόμου ανήκαν και η τήρηση του Σαββάτου και η συμμετοχή στις καθιερωμένες γιορτές (Πάσχα, Πεντηκοστή, Σκηνοπηγία κ.λπ.).
- γ. **Η Συναγωγή.** Τεράστια η σημασία της στη χώρα και στη Διασπορά. Υπήρχαν παντού Συναγωγές, ακόμα και στην Ιερουσαλήμ. Σε αυτές δεν προσφέρονταν θυσίες. Η λατρεία εκεί περιλάμβανε: Προσευχές, ομολογίες πίστης, αναγνώσματα από την Πεντάτευχο και τους Προφήτες και ομιλία. Οι Συναγωγές ήταν κυρίως τόποι σύναξης των Ισραηλιτικών κοινοτήτων, υπενθύμιση και καλλιέργεια της πίστης και της ενότητάς τους.

3. Στα χρόνια του Χριστού υπήρχαν θρησκευτικές ομάδες. Τι ξέρουμε γι' αυτές και πώς εκτιμάται η δράση τους;

Αυτές προέκυψαν από δύο κυρίως λόγους: α. Από τον τρόπο που ερμήνευαν τον θείο Νόμο (Τορά) και β. από τη στάση τους απέναντι στους διάφορους κατακτητές της χώρας τους. Στα χρόνια του Χριστού κυριότερες ήταν οι:

Φαρισαίοι. Κίνημα λαϊκών με ηγέτες ικανούς ραβίνους. Η πίστη τους στηριζόταν στον Νόμο και στους Προφήτες. Σέβονταν τις παραδόσεις, αλλά ήταν ανοιχτοί και προοδευτικοί στα θρησκευτικά ζητήματα. Προσπαθούσαν να τηρούν με ακρίβεια όλες τις εντολές του Θεού και να ζουν με συνέπεια την πίστη τους στην καθημερινή

ζωή. Κάποτε έφταναν σε θρησκευτικές υπερβολές. Απέναντι στους Ρωμαίους ήταν επιφυλακτικοί έως εχθρικοί. Όμως δεν υιοθετούσαν επαναστατικές πρακτικές εναντίον τους. Πολλοί ήταν ικανοί έμποροι. Ζούσαν και δρούσαν παντού στη χώρα. Είχαν μεγάλη εκτίμηση από τον λαό στις συναγωγές των επαρχιών. Όμως αυτοί περιφρο-

νούσαν τον λαό. Όταν ζούσε ο Χριστός υπολογίζεται ότι συνολικά σε όλη τη χώρα ήταν γύρω στις 6.000.

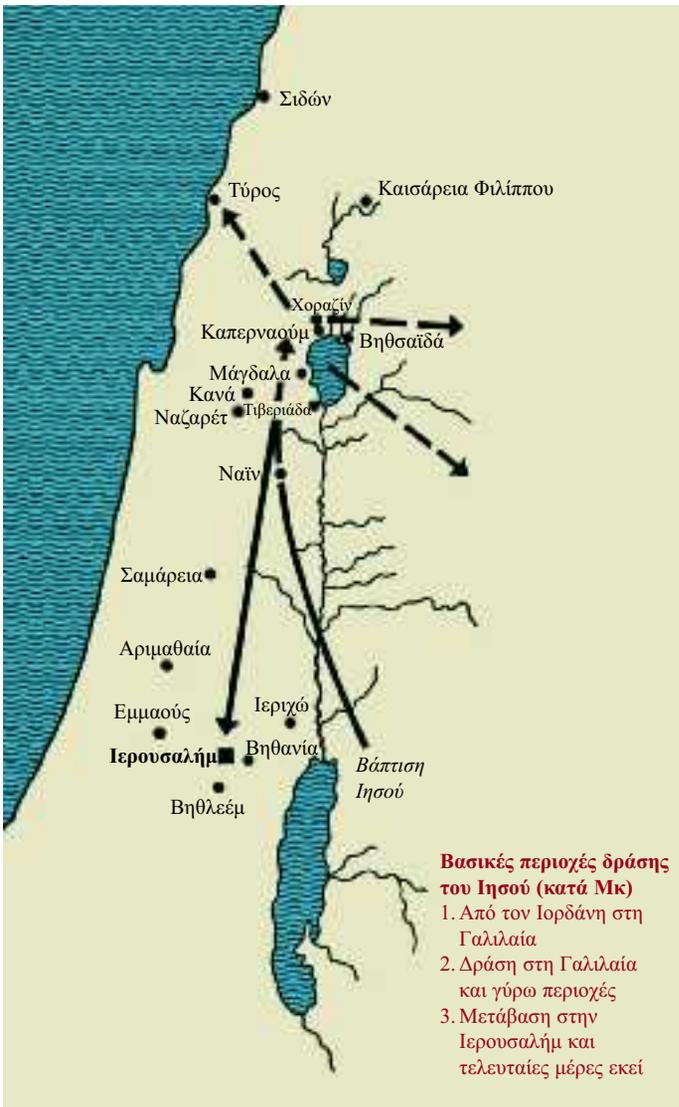
Σαδδουκαίοι. Η αριστοκρατία του ιερατείου. Ζούσαν μόνο στην Ιερουσαλήμ και στην γύρω περιοχή. Οι περισσότεροι αρχιερείς και τα μέλη του Μεγάλου Συνεδρίου προέρχονταν από αυτούς. Στηρίζονταν μόνον στην Πεντάτευχο, που την εξηγούσαν κατά γράμμα. Ενώ ήταν πολύ συντηρητικοί, απέρριπταν τις θρησκευτικές παραδόσεις. Ανέχονταν τους

κατακτητές και συνεργάζονταν με τους Ρωμαίους. Γι' αυτό και δεν ήταν αγαπητοί στον λαό. Από το 70 μ.Χ. και εξής δεν ξαναεμφανίστηκαν ποτέ.

Ζηλωτές. Έμοιαζαν στην ευσέβεια με τους Φαρισαίους. Μισούσαν όμως και πολεμούσαν και με όπλα τους Ρωμαίους. Πίστευαν ότι με τους ένοπλους απελευθερωτικούς αγώνες τους θα συντελούσαν στο να έρθει η Βασιλεία του Θεού γρηγορότερα.

4. Ο Ιησούς έδρασε κυρίως στη Γαλιλαία. Τι το ιδιαίτερο είχε αυτή η περιοχή;

Κέντρο της η λίμνη Γενησαρέτ. Γύρω της γνωστά μέρη: Καπερναούμ, Ναζαρέτ, Θαβώρ.

α. Ξεχώριζε η Καπερναούμ με 1.000 - 2.000 κατοίκους. Καθάρá ισραηλιτική πόλη. Σε αυτήν υπήρχαν: τελωνειακός σταθμός, μικρός ρωμαϊκός στρατώνας και συναγωγή. Σε αυτήν δίδαξε πολλές φορές ο Ιησούς. Στην Καπερναούμ κάλεσε τους πρώτους μαθητές του: Πέτρο, Ανδρέα, Ιάκωβο, Ιωάννη και τον τελώνη Ματθαίο. Εδώ και στις γύρω περιοχές έκανε ο Ιησούς τις πιο πολλές ομιλίες του, διηγήθηκε τις πιο συναρπαστικές παραβολές του και τέλεσε εντυπωσιακά θαύματα.

β. Τα ιδιαίτερα της Γαλιλαίας:

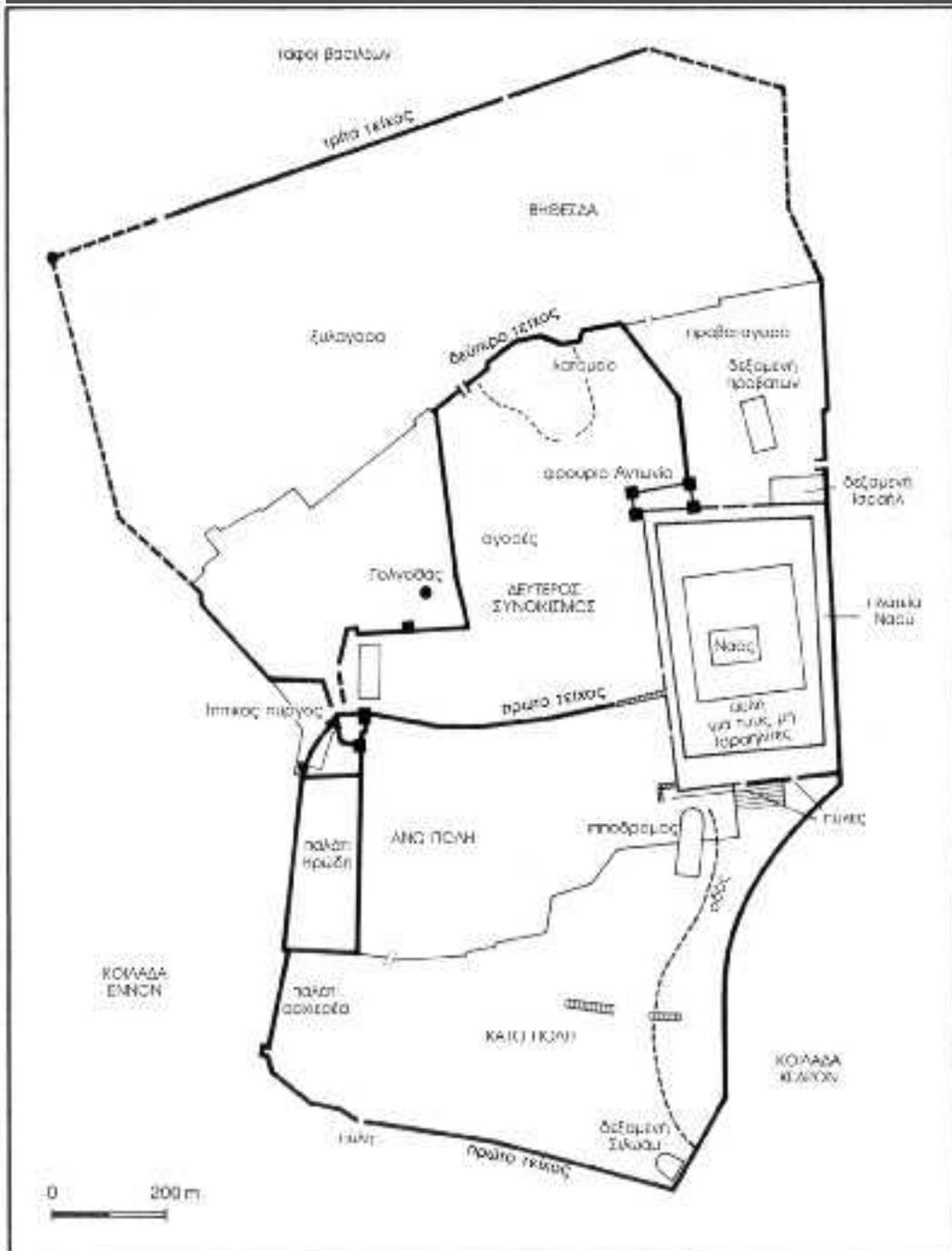
- Η λίμνη με τα πλούσια αλιεύματα και τους ψαράδες της
- Ο ανάμικτος πληθυσμός της (Ισραηλίτες και ειδωλολάτρες)
- Οι επαναστάτες αγωνιστές κατά των Ρωμαίων κατακτητών
- Εκτός από τον Ιούδα, όλοι οι μαθητές του Ιησού ήταν Γαλιλαίοι
- Από εδώ ξεκίνησε ο Ιησούς, εδώ εκφώνησε την “επί του Όρους ομιλία”, εδώ μεταμορφώθηκε, εδώ συναντήθηκε με 500 μαθητές και μαθήτριές του μετά την Ανάσταση
- Οι Ισραηλίτες της Γαλιλαίας ήταν στην πίστη τους άνθρωποι απλοί, ζωντανοί, γενναίοι και δημιουργικοί.

γ. Η πατρίδα του Ιησού Ναζαρέτ της Γαλιλαίας και δύο γειτονικές της πόλεις

Η Ναζαρέτ είχε τότε 150 - 200 κατοίκους ή, σύμφωνα με κάποιους, 200 - 400. Ήταν ένα μικρό χωριό αγροτικό και ποιμενικό. Ο θετός πατέρας του Ιησού, ο Ιωσήφ, και ο ίδιος ήταν εργατοτεχνίτες ξυλουργοί και οικοδόμοι. Κατασκεύαζαν έπιπλα, κάρα, ξυλουργικά και γεωργικά εργαλεία (άροτρα και αλωνιστικά εξαρτήματα). Έχτιζαν ή επισκεύαζαν σπίτια, σκεπές, δεξαμενές. Τέτοιες εργασίες και πώληση των ξυλουργικών τους έργων έκαναν όχι μόνο στη Ναζαρέτ αλλά και σε γειτονικά μέρη.

Αυτό συνέβαινε ιδιαίτερα στην πόλη **Γιαφία** (ή **Γαβά**), μια από τις αρχαιότερες της περιοχής, νότια της Ναζαρέτ, σε απόσταση 2-3 χλμ. και με 5-7.000 κατοίκους. Επίσης και στην παλιά πόλη που λεγόταν **Σέπφορις** (βόρεια της Ναζαρέτ, σε απόσταση 4-5 χιλ. και με 25.000 κατοίκους, στην πλειονότητά τους ειδωλολάτρες). Η Σέπφορις είχε διπλή αγορά, τράπεζα και δικαστήριο. Σε αυτές τις πόλεις ο Ιησούς ασφαλώς παρακολούθησε τη λατρεία στις συναγωγές τους και γνώρισε από κοντά την ζωή των πόλεων. Αυτό φαίνεται από στοιχεία που συναντούμε στις παραβολές του.

Όλα τα παραπάνω μάς φέρνουν πιο κοντά τον Ιησού κατά τα χρόνια της σιωπής και προετοιμασίας του για το έργο που θα αναλάμβανε ύστερα από τη Βάπτισή του.

Ερωτήσεις

1. Από το μάθημα πληροφορηθήκαμε τι έκαναν και πώς συμπεριφέρονταν οι Ισραηλίτες μέσα στον Ναό (Ερώτ.1). Πώς σας φαίνονται όλα αυτά; Πώς θα τα χαρακτηρίζατε;
2. Τη μεγάλη επιθυμία κάθε Ισραηλίτη, να βρεθεί έστω και μια φορά στη ζωή του ως προσκυνητής στον Ναό της Ιερουσαλήμ, πώς την κρίνετε και πώς την δικαιολογείτε;
3. Διαβάστε ξανά τι σκέφτονταν και τι αισθάνονταν για τον Ναό οι ευσεβείς Ισραηλίτες (Ερώτ. 1, ε) και γράψτε με λίγα λόγια τις εντυπώσεις και τις κρίσεις σας γι' αυτά.
4. Οι πληροφορίες που έχουμε για την Γαλιλαία (Ερώτ. 4) πόσο σημαντικές νομίζετε ότι θα μας είναι στα μαθήματα της φετινής χρονιάς, που θα ασχοληθούμε με τη ζωή και το έργο του Χριστού;

3. Η Καινή Διαθήκη Α': Τα Ευαγγέλια και οι Πράξεις των Αποστόλων

Σε όλη τη διάρκεια της φετινής χρονιάς θα προσπαθήσουμε να γνωρίσουμε το πρόσωπο και το έργο του Ιησού Χριστού. Τα βιβλία, από τα οποία θα αντλήσουμε όλες τις πληροφορίες για τον Ιησού και τον καινούργιο κόσμο που κήρυξε, ονομάζονται **Καινή Διαθήκη** και είναι **27**. Σε κάθε μάθημα θα υπάρχει ένα ευαγγελικό κείμενο από αυτήν, σε νεοελληνική μετάφραση. Αυτό θα αποτελεί τη βάση,

για να μελετήσουμε σημαντικά γεγονότα και πράξεις του Ιησού και να κατανοήσουμε τις αλήθειες ζωής που εκείνος δίδαξε. Χρειάζεται όμως τώρα στην αρχή να προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε ορισμένα βασικά ερωτήματα που σχετίζονται με τα βιβλία της Κ. Διαθήκης.

1. Ποια είναι τα βιβλία της Καινής Διαθήκης;

Όνομασίες	Συντομογραφίες		
1. Ιστορικά			
<i>Ευαγγέλια και Πράξεις των Αποστόλων</i>			
1. κατά Ματθαίον	Μτ	13. Α προς Θεσσαλονικείς	Α Θεσ
2. κατά Μάρκον	Μκ	14. Β προς Θεσσαλονικείς	Β Θεσ
3. κατά Λουκάν	Λκ	15. Α προς Τιμόθεον	Α Τιμ
4. κατά Ιωάννην	Ιω	16. Β προς Τιμόθεον	Β Τιμ
5. Πράξεις των Αποστόλων	Πραξ	17. προς Τίτον	Τιτ
		18. προς Φιλήμονα	Φλμ
		19. προς Εβραίους	Εβρ
		<i>β' Καθολικές Επιστολές (7)</i>	
2. Επιστολές			
<i>α' Επιστολές Παύλου (14)</i>			
6. προς Ρωμαίους	Ρωμ	20. Ιακώβου	Ιακ
7. Α προς Κορινθίους	Α Κορ	21. Α Πέτρου	Α Πε
8. Β προς Κορινθίους	Β Κορ	22. Β Πέτρου	Β Πε
9. προς Γαλάτας	Γαλ	23. Α Ιωάννου	Α Ιω
10. προς Εφεσίους	Εφ	24. Β Ιωάννου	Β Ιω
11. προς Φιλιπησίους	Φιλ	25. Γ Ιωάννου	Γ Ιω
12. προς Κολοσσαείς	Κολ	26. Ιούδα	Ιούδα
		3. Αποκάλυψη	
		27. Αποκάλυψις Ιωάννου	Απ

2. Ποια η σχέση της Παλαιάς Διαθήκης με την Κ. Διαθήκη;

Παλαιά και Καινή Διαθήκη ονομάζονται μαζί **Αγία Γραφή** ή **Βίβλος**. Το θέμα τους είναι κοινό. Μιλούν για τις ενέργειες της αγάπης του Θεού για χάρη των ανθρώπων. Στην Π. Διαθήκη βρίσκουμε στοιχεία που προαναγγέλλουν τον ερχομό του Χριστού. Η Κ. Διαθήκη πληροφορεί για τη ζωή και το έργο του Χριστού καθώς και για τη διάδοση του Ευαγγελίου. Την Κ. Διαθήκη την ονομάζουμε και **Ευαγγέλιο**. Η λέξη Ευαγγέλιο (= καλή αγγελία, καλή είδηση) έχει διπλή σημασία. Σημαίνει:

- το χαρμόσυνο μήνυμα που κήρυξε στον κόσμο ο Ιησούς
- το βιβλίο που μας πληροφορεί γι' Αυτόν

3. Πώς γράφτηκαν τα βιβλία της Κ. Διαθήκης;

Από την ημέρα της ανάληψης του Ιησού το 33 μ.Χ. ως τη στιγμή που γράφτηκε το πρώτο βιβλίο της Κ. Διαθήκης, η Α επιστολή του αποστόλου Παύλου προς Θεσσαλονικείς (περίπου το 51 μ.Χ.), δεν έχουμε στα χέρια μας κείμενα για τη ζωή και το έργο του Χριστού. Από τον ίδιο τον Χριστό δεν μας διασώθηκε τίποτα γραπτώς. Το γεγονός βέβαια ότι αυτές τις δύο δεκαετίες δεν έχουμε γραπτά κείμενα δεν σημαίνει ότι σε όλο αυτό το διάστημα δεν λεγόταν και δεν γραφόταν τίποτα για τη ζωή και το έργο του Ιησού. Κάθε άλλο. Και λέγονταν και κηρύττονταν και γράφονταν πολλά.

Οι μαθητές του καθώς και οι αυτίκοι και αυτόπτες μάρτυρες αντάλλαξαν πληροφορίες και εμπειρίες που είχαν από τη σχέση τους με τον Ιησού. Θυμόταν και επαναλάμβαναν τα λόγια του, τις διδασκαλίες του, τα θαύματά του και ιδιαίτερα μιλούσαν για τα Πάθη και την Ανάστασή του. Όλα αυτά αποτελούσαν την

προφορική παράδοση για τον Χριστό. Μερικά από όλα αυτά άρχισαν σιγά - σιγά να καταγράφονται και να κυκλοφορούν μεταξύ των χριστιανών. Οι λόγοι που οδήγησαν στην καταγραφή αυτή ήταν δύο: ο πρώτος, για να διευκολύνεται το έργο της διδασκαλίας και ιεραποστολής, και ο δεύτερος, για να προστατευτεί η ιστορία και η αλήθεια για τον Χριστό από μύθους, ανακρίβειες και παραποιήσεις.

Έτσι δημιουργήθηκαν **μικρές γραπτές συλλογές**, όπως αναφέρονται στον πιο πάνω πίνακα. Οι γραπτές αυτές παραδόσεις δεν μας διασώθηκαν, όμως υπάρχουν πολλές ενδείξεις για την τότε ύπαρξή τους, κυρίως σε επιστολές του αποστόλου Παύλου και στα Ευαγγέλια. Ερευνητές υποστηρίζουν, για παράδειγμα, ότι για τις παραβολές οι ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος και Λουκάς στηρίχτηκαν σε γραπτές συλλογές παραβολών, που κυκλοφορούσαν τότε στη χώρα τους.

4. Το πρώτο Ευαγγέλιο: Ποιος, πότε και πού το έγραψε; Ποια η αξία του;

Εκείνος που πρώτος επιχείρησε να συνθέσει όλες τις προφορικές και γραπτές παραδόσεις, που είχε υπόψη του, σε ένα βιβλίο ήταν ο **Μάρκος**, μαθητής του αποστόλου Πέτρου. Οι ερευνητές αναφέρουν ότι ο Μάρκος είχε στη διάθεσή του περίπου 90 τέτοιες γραπτές παραδόσεις. Όλο αυτό το υλικό το έβαλε σε σειρά, τοποθετώντας χρονικά και τοπικά τα διάφορα γεγονότα και συνδέοντάς τα μεταξύ τους.

Πρωταρχικό μέλημά του ήταν να παρουσιάσει εκτεταμένα τα ιστορικά στοιχεία από τη ζωή και τη δράση του Ιησού και να τα συνδέσει αρμονικά με τη βαθύτερη σημασία του προσώπου και του έργου του. Έτσι οτιδήποτε θα λεγόταν στο εξής για τον Ιησού να στηρίζεται και να “πατάει” γερά στα ιστορικά γεγονότα. Το έργο του αποτελεί πελώριο κατόρθωμα για εκείνη την εποχή, γιατί είχαν παρουσιαστεί αιρετικοί. Αυτοί υποβάθμιζαν την πραγματική ιστορία του Ιησού και πρόβαλλαν έναν “ουράνιο” Χριστό, μακριά από τη ζωή και τα προβλήματά της.

Στο ευαγγέλιό του ο Μάρκος είναι σύντομος, πιο κοντά στα γεγονότα, όπως αυτά έγιναν, και παρουσιάζει κυρίως μόνον πράξεις του Ιησού. Κατά τη επικρατέστερη άποψη, το Ευαγγέλιό του πιθανόν να γράφτηκε στη Ρώμη, μετά το μαρτύριο εκεί των αποστόλων Πέτρου και Παύλου και πριν α-

Άγνωστες γραπτές παραδόσεις για τον Ιησού και το έργο του πριν από τη συγγραφή των βιβλίων της Κ. Διαθήκης

- 1 Ύμνοι με σύντομες ομολογίες πίστης
- 2 Πληροφορίες για τη θεία Ευχαριστία (π.χ. Α Κορ 11,23-25)
- 3 Πληροφορίες για τα Πάθη
- 4 Διηγήσεις για την Ανάσταση (π.χ. Α Κορ 15, 3-5)
- 5 Συλλογή παλαιοδιαθηκικών ρητών
- 6 Πηγή Λογίων*
- 7 Συλλογή μεμονωμένων λόγων του Ιησού
- 8 Συλλογή παραβολών του Ιησού
- 9 Συλλογή αντιρρητικών** λόγων του Ιησού
- 10 Συλλογή πράξεων και θαυμάτων του Ιησού

Σημείωση:

*Συλλογή λόγων του Ιησού (και παραβολών), ελάχιστα ιστορικά περιστατικά, τίποτα για τα Πάθη και την Ανάσταση

**Αντίλογοι του Ιησού σε αμφισβητούμενα θέματα

πό το 70 μ.Χ. (καταστροφή της Ιερουσαλήμ από τους Ρωμαίους).

5. Πότε και πώς γράφτηκαν τα άλλα Ευαγγέλια;

Λίγα χρόνια αργότερα, γύρω στο 70 - 80 μ.Χ., ο μαθητής του Χριστού **Ματθαίος** γράφει το δικό του ευαγγέλιο. Το απευθύνει κυρίως προς Ισραηλίτες χριστιανούς, γι' αυτό τονίζει ότι ο Ιησούς είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας και ότι στο πρόσωπο και το έργο του εκπληρώθηκαν οι προφητείες και οι προσδοκίες της Π. Διαθήκης.

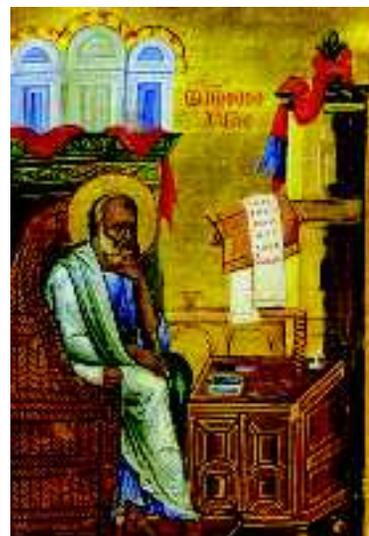
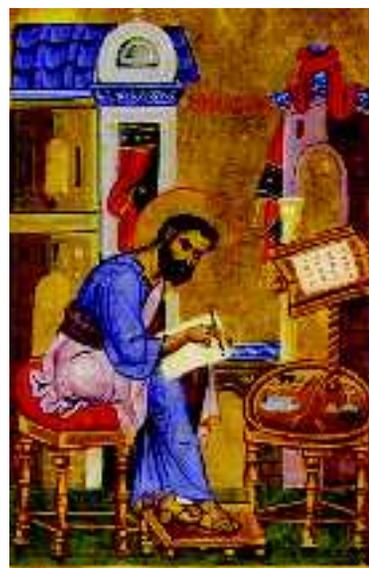
Μεταξύ 80 - 90 μ.Χ. ο **Λουκάς**, μαθητής του αποστόλου Παύλου, γράφει κι αυτός ευαγγέλιο. Το απευθύνει προς χριστιανούς που πριν ήταν ειδωλολάτρες. Γι' αυτό παρουσιάζει τα ιστορικά γεγονότα πιο συγκεκριμένα. Δείχνει τον Ιησού ως Σωτήρα και φίλο όλων των ανθρώπων, ιδιαίτερα των φτωχών και όσων βρίσκονταν σε ανάγκη.

Τέλος, ο αγαπημένος μαθητής του Χριστού **Ιωάννης** γράφει κι αυτός το ευαγγέλιό του γύρω στο 90 - 100 μ.Χ. Ο Ιωάννης γνώριζε τα άλλα τρία Ευαγγέλια. Δεν ξαναδιηγείται όλα όσα εξιστορούνται σε εκείνα. Προσθέτει άγνωστες σε αυτά λεπτομέρειες και εμβαθύνει πιο πολύ στο νόημα των γεγονότων. Στο ευαγγέλιό του βρίσκουμε λόγους και συζητήσεις του Ιησού σε μεγάλη έκταση. Αυτό που τονίζεται όσο πουθενά αλλού στην Κ. Διαθήκη είναι η πολλή αγάπη που χρειάζεται να έχουν οι πιστοί και να την εκδηλώνουν έμπρακτα.

Γενικά και **τα τέσσερα Ευαγγέλια δεν είναι ημερολόγια, ρεπορτάζ ή πλήρεις βιογραφίες για τη ζωή και το έργο του Χριστού.** Είναι βιβλία που περιέχουν σπουδαία ιστορικά στοιχεία για το ποιος ήταν και τι έπραξε ο Ιησούς. Επιπλέον βρίσκουμε σε αυτά στοιχεία από την πίστη και τη ζωή των μαθητών του καθώς και θεολογικά σχόλια για τη διδασκαλία του Ιησού. Το μεγαλύτερο όμως μέρος της έκτασης και των τεσσάρων Ευαγγελίων καταλαμβάνουν οι διηγήσεις για τα Πάθη του Χριστού και για τις εμφανίσεις του μετά την Ανάσταση.

6. Ποια Ευαγγέλια ονομάζουμε Συνοπτικά και γιατί;

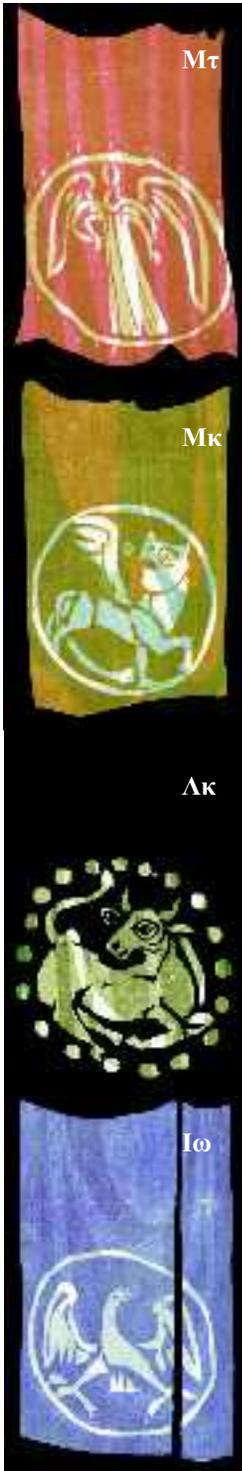
Τα ευαγγέλια του Μάρκου, του Ματθαίου και του Λουκά έχουν μεταξύ τους μεγάλη συγγένεια. Σε πολύ μεγάλη έκταση συμφωνούν σχεδόν κατά λέξη. Αυτό συμβαίνει γιατί ο Ματθαίος και ο Λουκάς στηρίχτηκαν κυρίως στο ευαγγέλιο του Μάρκου, που προηγήθηκε, και πρόσθεσαν ό,τι επιπλέον γνώριζαν οι ίδιοι από άλλες πηγές. Το ευαγγέλιο του Μάρκου αποτέλεσε γι' αυτούς την κυριότερη πηγή τους. Και οι δύο συνεχίζουν το ίδιο σχήμα της

Οι Ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος, Λουκάς και Ιωάννης. Μικρογραφίες σε χειρόγραφο του 13ου αι., Ι. Μονή Πάτμου

έκθεσης της ζωής του Χριστού, που εγκαινίασε ο Μάρκος, το οποίο συμπλήρωσαν με σημαντικές βελτιώσεις - με τον δικό του τρόπο ο καθένας.

Οι ερευνητές τοποθετώντας τα 3 αυτά Ευαγγέλια το ένα δίπλα στο άλλο παρατήρησαν ότι στις βασικές τους πληροφορίες για τον Ιησού, καθώς και στις θεολογικές τους εκτιμήσεις για το πρόσωπο και το έργο του, συμπίπτουν, παρά τις όποιες διαφορές. Αυτή η *ταυτόχρονη ματιά* (συν + όψη) τους οδήγησε να τα ονομάσουν “**συνοπτικά**” και τους ευαγγελιστές “**συνοπτικούς**”. Μέχρι σήμερα τα μελετούν και προσπαθούν να εξηγήσουν τη σχέση μεταξύ τους, ιδιαίτερα με το ευαγγέλιο του Μάρκου.

Hans Studer, έγχρωμες
ξυλογραφίες

7. Πώς συμβολίζονται οι τέσσερις Ευαγγελιστές στην τέχνη;

Από τα πολύ παλιά χρόνια η χριστιανική τέχνη συνέδεσε συμβολικά τους τέσσερις Ευαγγελιστές με 4 μορφές. Έτσι παριστάνονται: Ο **Ματθαίος** σαν **άγγελος** ή σαν **άνθρωπος**, γιατί αρχίζει το ευαγγέλιό του με το χαρμόσυνο μήνυμα του αγγέλου για την γέννηση του Χριστού (Μτ, κεφ. 1-2). Ο **Μάρκος** σαν **λεοντάρι**, γιατί αρχίζει το ευαγγέλιό του με τη δυναμική παρουσία του Ιωάννη του Προδρόμου στην έρημο (Μκ 1, 2 και εξής). Ο **Λουκάς** σαν **μοσχάρι**, γιατί στο πρώτο κεφάλαιο διηγείται τη θυσία του μοσχαριού στον Ναό από τον ιερέα Ζαχαρία, πατέρα του Προδρόμου (Λκ 1, 5 και εξής). Ο **Ιωάννης** σαν **αετός**, γιατί το υψηλό περιεχόμενο των πρώτων στίχων του ευαγγελίου του παρομοιάζεται με το πέταγμα του αετού (Ιω 1, 1-18).

8. Ποιο το περιεχόμενο του βιβλίου των Πράξεων των Αποστόλων;

Τι έκαναν οι Απόστολοι και οι υπόλοιποι μαθητές του Χριστού μετά την Ανάληψή του και ύστερα από την Πεντηκοστή; Με συναρπαστικό τρόπο εξιστορεί τη δράση κάποιων από αυτούς ο ευαγγελιστής Λουκάς στο βιβλίο του “**Πράξεις των Αποστόλων**”. Ιδιαίτερα ας αναφερθούν:

- Η συνταρακτική ομιλία του αποστόλου Πέτρου αμέσως μετά την Πεντηκοστή (πίστεψαν 3.000 άνθρωποι)
  - Η μαχητική ομιλία του διακόνου Στεφάνου και το μαρτύριό του με λιθοβολισμό
  - Η μεταστροφή του αποστόλου Παύλου και οι πολλές ομιλίες και περιπετειώδεις περιοδείες του μέχρι τη Ρώμη - και από εκεί ίσως ως την Ισπανία
  - Η Αποστολική Σύνοδος στην Ιερουσαλήμ το 49 μ.Χ. και άλλα πολλά
- Πάντως δεν πρόκειται για ένα βιβλίο μόνο “Πράξεων των Αποστόλων”, και μάλιστα όλων. Πρόκειται για ένα **βιβλίο ιστορίας της διάδοσης του Ευαγγελίου** με τους ιεραποστολικούς αγώνες Αποστόλων και πλήθους επωνύμων και ανωνύμων χριστιανών των πρώτων χριστιανικών χρόνων.

Ερωτήσεις

1. Βρείτε στο κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο, κεφ. 6, ολόκληρο το “Πάτερ ημών” και σημειώστε ακριβώς την παραπομπή.
2. Βρείτε και φέρτε πληροφορίες για τα ιερά βιβλία των παρακάτω μεγάλων θρησκειών: Ισλαμισμός, Βουδισμός, Ινδουισμός, Κομφουκιανισμός, Ταοϊσμός.
3. Βρείτε από την Κ. Διαθήκη τα παρακάτω χωρία των 4 Ευαγγελίων: Μτ 21, 9. Μκ 11, 9-10. Λκ 19, 37-38. Ιω 12, 12-13. Γράψτε τα σε 4 παράλληλες στήλες και εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές που έχουν μεταξύ τους.

4. Η Καινή Διαθήκη Β΄: Οι Επιστολές και η Αποκάλυψη

---

1. Τι ήταν και γιατί γράφτηκαν οι επιστολές του αποστόλου Παύλου;

Οι επιστολές του αποστόλου Παύλου ήταν **ζωντανά περιστασιακά κείμενα**, τα οποία προέκυψαν από τις παρακάτω συνθήκες ζωής των πρώτων χριστιανών. Οι χριστιανικές κοινότητες που ίδρυσε κατά τις ιεραποστολικές περιόδους του συνέχισαν τη ζωή και τη δράση τους με επιτυχία. Ο Παύλος επικοινωνούσε μαζί τους με πρόσωπα και με επιστολές και μοιραζόταν τη χαρά τους. Συχνά όμως παρουσιάζονταν διάφορα προβλήματα στις κοινότητες αυτές και οι χριστιανοί είχαν απορίες σε θέματα της καινούριας τους πίστης. Τότε ο απόστολος Παύλος τους έγραφε σε επιστολές τις απόψεις και τις υποδείξεις του για να τα λύσουν. Πάντοτε είχε την ευκαιρία να τους διδάσκει, ώστε η χριστιανική ζωή τους να καλλιεργείται και να καρποφορεί. Μας διασώθηκαν 14 επιστολές με το όνομά του (βλ. πίνακα βιβλίων Κ. Διαθήκης).

2. Ποιες και τι ήταν οι Καθολικές επιστολές;

Εκτός από τον απόστολο Παύλο και οι άλλοι Απόστολοι έκαναν περιόδους σε διάφορα μέρη και ίδρυσαν χριστιανικές κοινότητες. Έγραφαν λοιπόν επιστολές στους χριστιανούς που είχαν επισκεφτεί και στις κοινότητες που είχαν ιδρύσει. Στις επιστολές αυτές διδάσκουν, ενισχύουν την πίστη των νέων χριστιανών, τους προφυλάσσουν από τις παρερμηνείες και τους καθοδηγούν στη χριστιανική τους ζωή. Ονομάστηκαν **“Καθολικές”**, γιατί σχεδόν όλες απευθύνονται σε πολλές χριστιανικές κοινότητες και έχουν γενικότερο περιεχόμενο. Μας διασώθηκαν 7 τέτοιες επιστολές (βλ. πίνακα βιβλίων Κ. Διαθήκης).

3. Ποιο είναι το περιεχόμενο της Αποκάλυψης του Ιωάννη;

Η Αποκάλυψη του Ιωάννη είναι το τελευταίο βιβλίο της Κ. Διαθήκης. Γράφτηκε από τον ευαγγελιστή Ιωάννη σε μια περίοδο φοβερών διωγμών εναντίον των χριστιανών. Απευθύνεται στις χριστιανικές κοινότητες της Μ. Ασίας. Μιλάει με συμβολική γλώσσα και χρησιμοποιεί έντονα παραστατικές εικόνες. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκει να παρηγορήσει, να ενθαρρύνει και να τονώσει την πίστη και την καρτερία των χριστιανών μπροστά στα σκληρά μαρτύρια που περνούσαν. Τους υπενθυμίζει τα Πάθη του Ιησού. Τους τονίζει ότι ο Ιησούς είναι το Α και το Ω της ζωής. Τους αποκαλύπτει (φανερώνει) ότι στο τέλος όλα τα βάσανα θα τερματιστούν και ότι ο Θεός θα χαρίσει σε όλους έναν καινούριο κόσμο· έναν κόσμο αλήθειας, αγάπης, ειρήνης και δικαιοσύνης.

4. Πώς χρησιμοποιούμε την Κ. Διαθήκη στην Εκκλησία;

Σε κάθε Μυστήριο και Ακολουθία της Εκκλησίας διαβάζονται κομμάτια της Κ. Διαθήκης, που λέγονται **περικοπές** ή **αναγνώσματα**. Όταν είναι από τα 4 Ευαγγέλια λέγονται **ευαγγελικές περικοπές** ή **ευαγγελικά αναγνώσματα**· όταν είναι από τις επιστολές των Αποστόλων λέγονται **αποστολικές περικοπές** ή **αποστολικά αναγνώσματα**.

Στην εκκλησία υπάρχει ένα βιβλίο που περιέχει όλες τις περικοπές από τα 4 Ευαγγέλια, που διαβάζονται στη θεία Λειτουργία και στις λατρευτικές Ακολουθίες. Αυτό λέγεται **Το Ευαγγέλιο**, είναι τοποθετημένο στο κέντρο πάνω στην αγία Τράπεζα και έχει καλλιτεχνικό κάλυμμα. Κοντά του και

πιο πέρα πάνω στην αγία Τράπεζα μέσα στο Αρτοφόριο φυλάγεται από τη Μ. Πέμπτη η θεία κοινωνία για έκτακτες περιπτώσεις (π.χ για βαριά αρρώστους). Αυτό το γεγονός δείχνει ότι η Εκκλησία στηρίζει τη ζωή της στον λόγο του Θεού, στο Ευαγγέλιο, και στο Σώμα και το Αίμα του Χριστού, στη θεία Κοινωνία.

Υπάρχει και ένα άλλο βιβλίο με περικοπές από τις επιστολές των Αποστόλων και λέγεται **Ο Απόστολος**. Τα ευαγγελικά αναγνώσματα διαβάζονται πάντα από τους ιερείς ή τους διακόνους, ενώ τα αποστολικά αναγνώσματα διαβάζονται από τους ψάλτες.

Τη Μεγάλη Πέμπτη το βράδυ ακούμε τα **δώδεκα Ευαγγέλια**. Δηλαδή διαβάζονται 12 ευαγγελικές περικοπές που αναφέρονται στα γεγονότα των Παθών του Χριστού.

5. Τι σημαίνουν οι τίτλοι των βιβλίων της Κ. Διαθήκης;

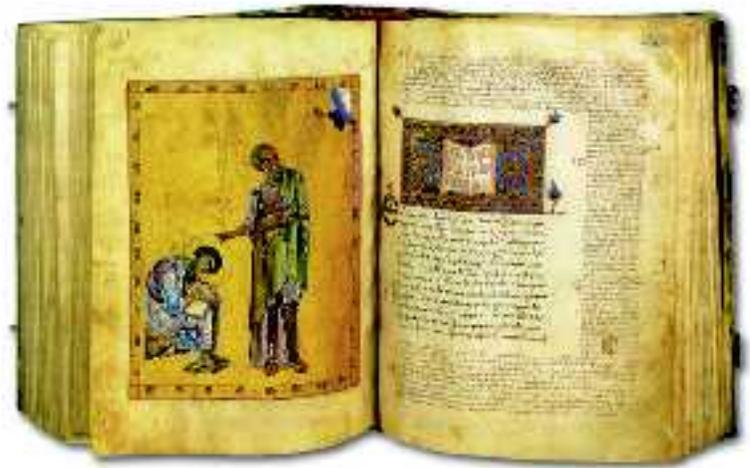
Στα Ευαγγέλια ο τίτλος του κάθε βιβλίου δηλώνει τον **συγγραφέα** του. Η φράση π.χ. **κατά Μάρκον** σημαίνει το Ευαγγέλιο **σύμφωνα με όσα έγραψε ο Μάρκος**.

Στις **Πράξεις των Αποστόλων** ο τίτλος δηλώνει **το περιεχόμενο του βιβλίου**.

Στις **Επιστολές του αποστόλου Παύλου** ο τίτλος κάθε επιστολής δηλώνει **τον παραλήπτη**.

Στις **Καθολικές επιστολές** ο τίτλος κάθε επιστολής δηλώνει **τον συγγραφέα**.

Στην **Αποκάλυψη του Ιωάννη** ο τίτλος δηλώνει **τον συγγραφέα και το είδος του βιβλίου**.

Χειρόγραφο Ευαγγέλιο σε περγαμηνή. Ι. Μ. Διονυσίου, Αγ. Όρος, 10ος αι. (Η αρχή του κατά Ιωάννην ευαγγελίου)

6. Πώς παραπέμπουμε στην Κ. Διαθήκη;

Όλα τα βιβλία της Κ. Διαθήκης είναι χωρισμένα σε **κεφάλαια** και κάθε κεφάλαιο είναι χωρισμένο σε **στίχους**. Ο χωρισμός σε κεφάλαια έγινε τον 13ον αιώνα και σε στίχους το 1551 στο Παρίσι από τον τυπογράφο και εκδότη Estienne (Στέφανος). Οι στίχοι ονομάζονται **χωρία** ή **εδάφια**. Όταν θέλουμε να παραπέμπουμε σε ένα χωρίο της Κ. Διαθήκης σημειώνουμε **πρώτα τον τίτλο του βιβλίου** σε συντομογραφία. Αμέσως μετά έναν **αριθμό, που δηλώνει το κεφάλαιο του βιβλίου**. Στη συνέχεια σημειώνουμε και έναν επόμενο **αριθμό, που δηλώνει τον στίχο ή τους στίχους του κεφαλαίου**. Ο πρώτος αριθμός με τον δεύτερο χωρίζεται με κόμμα. Έχουμε για παράδειγμα τις παραπομπές: **Ιω 13, 34** και **Α Τιμ 6, 11-14**. Πώς τις διαβάζουμε;

Ιω 13, 34: Ευαγγέλιο κατά Ιωάννην, κεφάλαιο 13ο, στίχος 34

Α Τιμ 6, 11-14: Επιστολή Α προς Τιμόθεον, κεφάλαιο 6ο, στίχοι 11 έως 14

7. Σε ποια γλώσσα γράφτηκαν τα βιβλία της Κ. Διαθήκης και ποια τα πρώτα χειρόγραφα της;

Όλα τα βιβλία της Κ. Διαθήκης γράφτηκαν στην ελληνιστική γλώσσα, τη γλώσσα που είχε διαδοθεί από την εποχή του Μ. Αλέξανδρου και που ήταν η δημοτική ελληνική εκείνης της εποχής. Από τον 2ο μ.Χ. αι. τα βιβλία της Κ. Διαθήκης άρχισαν να μεταφράζονται και στις γλώσσες που μιλούσαν οι λαοί στους οποίους διαδίδονταν το Ευαγγέλιο. Σήμερα η Κ. Διαθήκη έχει μεταφραστεί σε περισσότερες από 1600 γλώσσες και διαλέκτους σε όλον τον κόσμο.

Τα κείμενα της Κ. Διαθήκης στα πρώτα χρόνια γράφονταν σε φύλλα που σχηματιζόνταν από επε-

ξεργασία του φυτού **πάπυρος**, ένα φυτό που φύονταν κυρίως στις όχθες του ποταμού Νείλου στην Αίγυπτο. Τα χειρόγραφα αυτά φύλλα τα κολλούσαν το ένα δίπλα στο άλλο. Στην αρχή και στο τέλος τα έδεναν σε κυλινδρικά ραβδιά, πάνω στα οποία τύλιγαν τα ενωμένα χειρόγραφα φύλλα. Αυτά ονομάζονταν **ειλητάρια** (τυλιχτάρια). Το παλαιότερο κομμάτι χειρογράφου της Κ. Διαθήκης σε πάπυρο, που μας σώζεται, είναι ένα απόσπασμα από το ευαγγέλιο του Ιωάννη και χρονολογείται μεταξύ 125-130 μ.Χ. (βλ. φωτ. δίπλα).

Επειδή όμως τα χειρόγραφα από πάπυρο καταστρέφονταν γρήγορα, άρχισαν να γράφουν τα κείμενα της Κ. Διαθήκης σε **περγαμηνές**. Αυτές ήταν φύλλα επεξεργασμένων δερμάτων (από γιδοπρόβατα, βοοειδή και αντιλόπες), που παράγονταν στην Πέργαμο της Μ. Ασίας. Τετρασέλιδα χειρόγραφα σε περγαμηνές αποτελούσαν το **“τετράδιο”**. Λίγα ή πολλά **“τετράδια”** ενώνονταν στις ράχες και σχημάτιζαν **βιβλία** ή **τόμους**, που ονομάζονταν **κώδικες**. Περίφημοι τέτοιοι κώδικες της Αγίας Γραφής είναι ο **Σιναιτικός**, ο **Βατικανός** και ο **Αλεξανδρινός** (βλ. φωτ. κάτω).

Το αρχαιότερο χειρόγραφο της Κ. Διαθήκης σε πάπυρο

8. Τι είναι τα **“Απόκρυφα”** βιβλία της Κ. Διαθήκης;

Έτσι ονομάζονται διάφορα κείμενα από τον 2ο αι. και μετά, που προέρχονται από χριστιανούς ή αιρετικούς συγγραφείς. Κάνουν λόγο για τη ζωή του Χριστού, για τη δράση των Αποστόλων, ή περιέχουν διάφορες αποκαλύψεις. Το καθένα έχει ένα όνομα κάποιου γνωστού προσώπου από την πρώτη Εκκλησία. Π.χ. **“Κατά Θωμάν Ευαγγέλιο”**, **“Πράξεις Πέτρου”**, **“Επιστολή των έντεκα Αποστόλων”**, **“Αποκάλυψη Παύλου”** κ.ά. Τα **“Απόκρυφα”** είναι πολλά. Γράφτηκαν είτε για να καλύψουν με φανταστικά επεισόδια τα κενά που υπάρχουν στην ιστορία του Χριστού ή των Αποστόλων είτε για να διαδώσουν αιρετικές ιδέες. Οι χριστιανοί, για να ξεχωρίσουν τα γνήσια κείμενα των Αποστόλων από τα μη γνήσια που κυκλοφορούσαν τότε, ξεχώρισαν τα 27 βιβλία ως τα μόνα αυθεντικά (αληθινά), που αποτέλεσαν το σώμα των βιβλίων της Κ. Διαθήκης. Την πρώτη πληροφορία για όλα μαζί αυτά τα 27 βιβλία έχουμε σε επιστολή του Μεγάλου Αθανασίου το έτος 367.

Τμήμα του Σιναιτικού κώδικα. Βρέθηκε στην Ι. Μονή Αγ. Αικατερίνης του Σινά. Γράφτηκε στα μέσα 4ου αι.

Συνοπτικός πίνακας των βιβλίων της Κ. Διαθήκης κατά χρονολογική σειρά συγγραφής τους

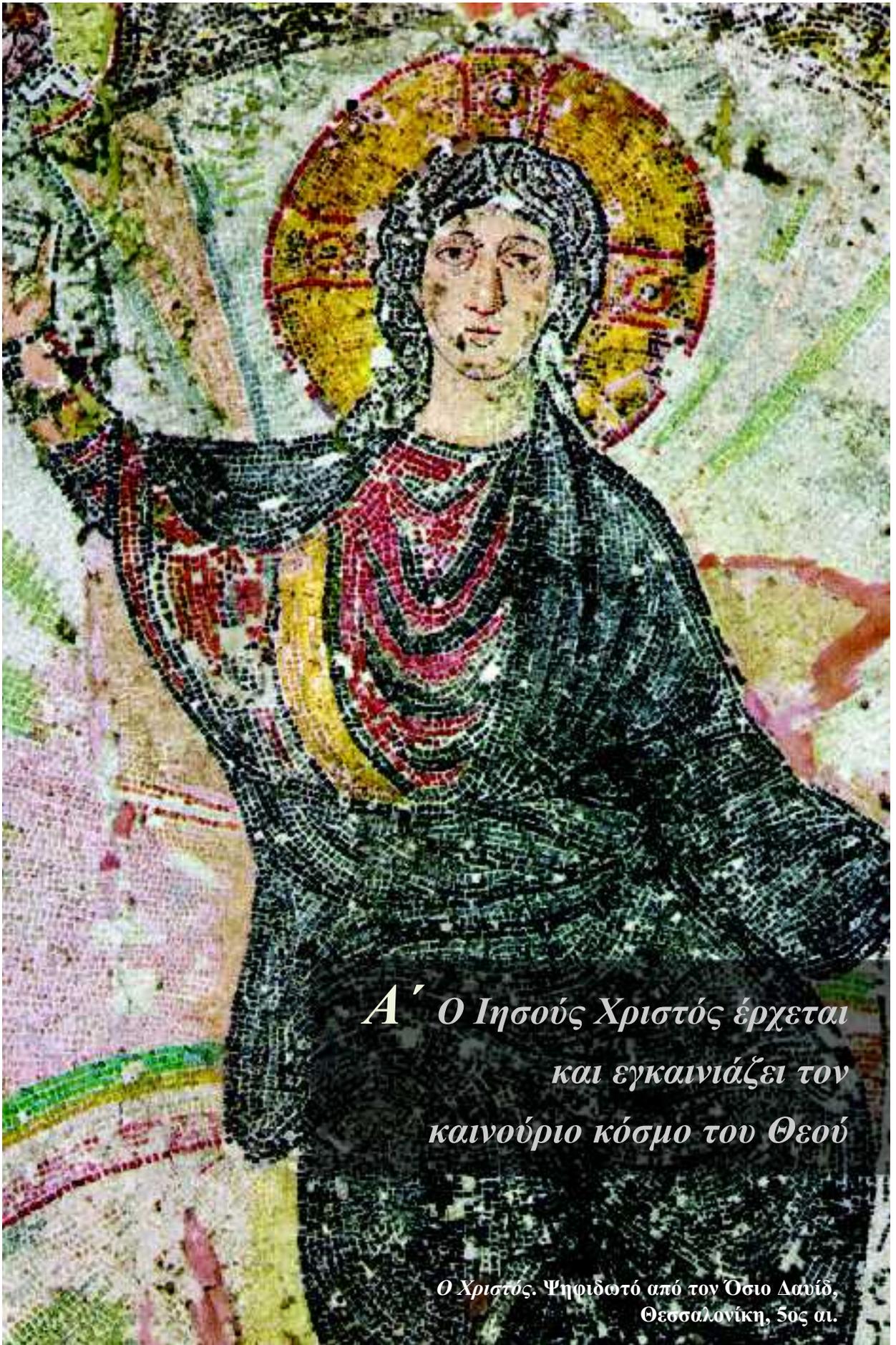
έτος

50	Επιστολές Παύλου →	A Θεσ Γαλ Φιλ Φλμ	A Κορ B Κορ Ρωμ		
60		Δευτεροπαύλειες Επιστολές*:		κατά Μάρκον Ευαγγέλιο	
70		B Θεσ Κολ Εφ		κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο	
80		Ποιμαντικές Επιστολές:		κατά Λουκάν Ευαγγέλιο	Πράξεις Αποστόλων
90		A Τιμ B Τιμ Τιτ Εβρ		κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο	Αποκάλυψις Ιωάννου
100		Καθολικές Επιστολές:			
		Ιακ Α Πε			
110		A Ιω B Ιω Γ Ιω Ιούδα			
120		B Πε			

* Λέγονται έτσι διότι - κατά τους περισσότερους ερευνητές - τις συναρμολόγησαν ή τις έγραψαν αργότερα μαθητές, συνεργάτες ή μελετητές του αποστόλου Παύλου. Το ίδιο ισχύει και για τις "Καθολικές" επιστολές. Αυτό δεν μειώνει την αυθεντικότητα και αξία τους. Περιλήφθηκαν στην Κ. Διαθήκη, διότι περιέχουν και διδάσκουν την αληθινή πίστη, όπως και τα άλλα βιβλία της. Γράφτηκαν και άλλες επιστολές με ονόματα Αποστόλων. Αυτές όμως δεν έγιναν δεκτές, διότι η πίστη τους κρίθηκε ως μη αληθινή.

Ερωτήσεις

1. Δύο χωρία της Κ. Διαθήκης αρχίζουν και τελειώνουν έτσι: α) "Εκείνος που αγαπάει...υπομένει", β) "Ο Θεός είναι αγάπη...μέσα σ' αυτόν". Το α' είναι από την Α προς Κορινθίους επιστολή κεφ.13, το β' από την Α επιστολή του Ιωάννη κεφ. 4. Βρείτε τα χωρία, γράψτε τα ολόκληρα και σημειώστε ακριβώς τις παραπομπές.
2. Διαβάστε στην Κ. Διαθήκη την προς Φιλήμονα επιστολή του αποστόλου Παύλου. Για ποιον λόγο την έγραψε; Ποια συναισθήματά του φανερώνονται σ' αυτήν;

*Α΄ Ο Ιησούς Χριστός έρχεται
και εγκαινιάζει τον
καινούριο κόσμο του Θεού*

*Ο Χριστός. Ψηφιδωτό από τον Όσιο Λαβίδη,
Θεσσαλονίκη, 5ος αι.*

5. Ο Ευαγγελισμός¹ της Μαρίας για τη γέννηση του Μεσσία

Η αναμονή του λυτρωτή για την απαλλαγή από τα δεινά της ζωής ποτέ δεν είχε λείψει από τη συνείδηση του Ισραηλιτικού λαού. Είναι αλήθεια ότι η αναμονή αυτή κατά καιρούς δοκιμάστηκε σοβαρά, όπως π.χ. στα χρόνια της παντοδύναμης ρωμαϊκής κατοχής. Και όμως κάποτε συνέβη κάπου στη χώρα του κάτι, που σηματοδότησε ότι άρχισε να πραγματοποιείται το σχέδιο της αγάπης του Θεού για χάρη όλων των ανθρώπων. Πώς ξεκίνησε αυτό το γεγονός; Ποιοι συνεργάστηκαν γι' αυτό με τον Θεό, και πώς; Τις σχετικές πληροφορίες και απαντήσεις έχουμε στα παρακάτω κείμενα από τα ευαγγέλια του Λουκά και του Ματθαίου.

α'

- Λκ 1, 26 Κατά τον έκτο μήνα της εγκυμοσύνης της Ελισάβετ² ο Θεός έστειλε τον άγγελο Γαβριήλ στην πόλη της Γαλιλαίας Ναζαρέτ³
- 27 σε μια κοπέλα, που ήταν αρραβωνιασμένη⁴ με κάποιον που τον έλεγαν Ιωσήφ⁵ και κατ'επίσημον από τη γενιά του Δαβίδ. Την κοπέλα την έλεγαν Μαριάμ⁶.
- 28 Παρουσιάστηκε σε αυτήν ο άγγελος και της είπε: **“Χαίρε εσύ, προικισμένη με τη χάρη του Θεού· ο Κύριος είναι μαζί σου. Ευλογημένη απ’ τον Θεό είσαι εσύ, περισσότερο απ’ όλες τις γυναίκες”**.
- 29 Εκείνη μόλις τον είδε ταραχτήκε με τα λόγια του και προσπαθούσε να εξηγήσει τι σήμαινε ο χαιρετισμός αυτός.
- 30 Ο άγγελος της είπε: **“Μη φοβάσαι, Μαριάμ, ο Θεός σου έδωσε τη χάρη του· θα μείνεις έγκυος, θα γεννήσεις γιο και θα τον ονομάσεις Ιησού⁷”**.
- 32 Αυτός θα γίνει μέγας και θα ονομαστεί Υιός του Υψίστου. Σε αυτόν θα δώσει ο Κύριος ο Θεός τον θρόνο του Δαβίδ, του προπάτορά του.
- 33 Θα βασιλέψει για πάντα στους απογόνους του Ιακώβ και η βασιλεία του δεν θα έχει τέλος”.
- 34 Η Μαριάμ τότε ρώτησε τον άγγελο: **“Πώς θα μου συμβεί αυτό, αφού δεν έχω συζυγικές σχέσεις με άντρα;”**
- 35 Και ο άγγελος της απάντησε: **“Με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος και τη δύναμη του Θεού· γι’ αυτό και το άγιο παιδί που θα γεννήσεις θα ονομαστεί Υιός Θεού”**.
- 36 Μάθε ακόμη ότι η συγγενής σου Ελισάβετ συνέλαβε γιο στα γηρατειά της, κι έτσι, αυτή που την αποκαλούσαν στείρα, βρίσκεται τώρα στον έκτο μήνα της εγκυμοσύνης.
- 37 Για τον Θεό τίποτα δεν είναι ακατόρθωτο”.
- 38 Η Μαριάμ τότε είπε: **“Είμαι μια δούλη του Κυρίου· ας γίνει το θέλημά του σ’ εμένα, όπως μου το είπες”**. Κι έφυγε από αυτήν ο άγγελος.

β'

- Μτ 1, 19 Ο μνηστήρας της Ιωσήφ, επειδή ήταν ευσεβής και δεν ήθελε να την εκθέσει δημόσια, αποφάσισε να διαλύσει τον αρραβώνα διώχνοντάς την κρυφά.
- 20 Όταν όμως κατέληξε σε αυτή τη σκέψη, του εμφανίστηκε στον ύπνο του ένας άγγελος σταλμένος από τον Θεό και του είπε: **“Ιωσήφ, απόγονε του Δαβίδ, μη διστάσεις να πάρεις στο σπίτι σου τη Μαριάμ, ... γιατί το παιδί που περιμένει προέρχεται από το Άγιο Πνεύμα”**.
- 21 Θα γεννήσει γιο, και θα του δώσεις το όνομα Ιησούς, γιατί αυτός θα σώσει τον λαό του από τις αμαρτίες τους”.
- 22 Με όλα αυτά που έγιναν εκπληρώθηκε ο λόγος του Κυρίου, που είχε πει ο προφήτης:
- 23 **“Νά, η παρθένος θα μείνει έγκυος και θα γεννήσει γιο, και θα του δώσουν το όνομα Εμμανουήλ,**

που σημαίνει, **ο Θεός είναι μαζί μας.**” (Ησαΐας 7, 14)

24 Όταν ζύπνησε ο Ιωσήφ, έκανε όπως τον πρόσταξε ο άγγελος του Κυρίου και πήρε στο σπίτι του⁸ τη Μαρία τη γυναίκα του.

Ερμηνευτικά

1. Ευαγγελισμός είναι η ανακοίνωση στην Παναγία της καλής είδησης ότι θα γεννήσει τον **Μεσσία**, αυτόν που υποσχέθηκε ο Θεός και περίμενε ο λαός: τον Λυτρωτή, τον Ελευθερωτή των ανθρώπων, ώστε να μπορούν να έχουν αληθινή ζωή.

2. Η Ελισάβετ ήταν μητέρα του Ιωάννη του Βαπτιστή και συγγενής της Μαρίας (θεία ή, μάλλον, ξαδέρφη).

3. Η Ναζαρέτ ήταν μικρή και φτωχή κωμόπολη στη Γαλιλαία (βλ. χάρτη, φωτ. και μαθ. 2, 4γ).

4. Τα κορίτσια τότε **αρραβωνιάζονταν** στα 12 με 13 τους χρόνια. Ο αρραβώνας ήταν ένα σοβαρό θρησκευτικό και κοινωνικό γεγονός. Η απιστία της αρραβωνιασμένης κοπέλας τιμωρούνταν, όπως και της παντρεμένης, με σκληρό θάνατο (συνήθως δημόσιο λιθοβολισμό). Για

τους άντρες η συνηθισμένη ηλικία γάμου ήταν ανάμεσα στα 18 με 24 χρόνια τους.

5. Ο αρραβώνας της Μαριάμ με τον **Ιωσήφ** ήταν ειδική περίπτωση. Αυτή πρέπει να ήταν 12-13 ετών, εκείνος ηλικιωμένος και χήρος με παιδιά. Από τα ευαγγέλια ξέρουμε τα ονόματα των γιών του: *Ιάκωβος, Ιωσήφ, Σίμων και Ιούδας*. Αυτά αναφέρουν και για κόρες του, όμως χωρίς τα ονόματά τους (βλ. Μτ 13, 55-56 και Μκ 6, 3). Ο Ιωσήφ ήταν “τέκτων”, δηλ. ξυλουργός, επιπλοποιός, καρποποιός (αμαξάς) και οικοδόμος(χτίστης).

6. Το όνομα **Μαριάμ** ή **Μίριαμ** ή **Μαρία** σημαίνει “δυναμική”. Οι ευσεβείς γονείς της λέγονταν *Ιωακείμ* και *Άννα* και ήταν μακρινοί απόγονοι του βασιλιά Δαβίδ. Για αρκετά χρόνια παρέμειναν άτεκνοι. Τη γέννηση της Μαρίας δέχτηκαν ως χάρη και απάντηση του Θεού στις προσευχές τους. Γι’ αυτό και την αφιέρωσαν στον Ναό των Ιεροσολύμων. Εκεί έμεινε 12 χρόνια και γνώρισε βαθιά την ισραηλιτική πίστη. Χαρακτηριστικά της: αγάπη, αφοσίωση και εμπιστοσύνη στον Θεό και αγνότητα ζωής.

7. Ιησούς σημαίνει *σωτήρας, ελευθερωτής, λυτρωτής* (= αυτός που δίνει “λύτρα”, δηλαδή χρήματα ή άλλα πολύτιμα αγαθά, για να ελευθερώσει αιχμαλώτους ή ομήρους).

8. Όταν ο Ιωσήφ πήρε στο **σπίτι του** τη Μαρία, τότε αυτή έγινε **τυπικά νόμιμη σύζυγός του**. Όσο ζούσε, φρόντιζε και προστάτευε την ίδια και τον Ιησού, μαζί με τα δικά του παιδιά.

Επεξεργασία

1. Διηγηθείτε με συντομία το κείμενο α’. Υπογραμμίστε τις λέξεις με τις οποίες ο άγγελος χαιρετά τη Μαρία. Ποιο μήνυμα τής φέρνει;
2. Τι είχε υποσχεθεί ο Θεός στους πρωτόπλαστους μετά το βαρύ σφάλμα τους; Τι σχέση έχει αυτή η υπόσχεση με το μήνυμα του αγγέλου; (βλ. και Ερμ. 1)
3. Έχουμε παρακολουθήσει μέσα από όλη την ιστορία της Παλαιάς Διαθήκης ότι ο Θεός πάντοτε ζητούσε την ελεύθερη συγκατάθεση, δηλ. τη σύμφωνη θέληση του ανθρώπου. Υπογραμμίστε στο κείμενο α’ όλες τις αντιδράσεις και τα λόγια της Μαρίας που δείχνουν πώς η ίδια συνεργάστηκε εδώ.
4. Διηγηθείτε με συντομία το κείμενο β’. Τι προβλήματα είχε να αντιμετωπίσει ο Ιωσήφ ως άνθρωπος της εποχής του; Χαρακτηρίστε τον από τη στάση του (βλ. και Ερμ. 5 και 8).
5. Στο ευαγγελικό κείμενο του μαθήματος **ποια ασυνήθιστα, ανατρεπτικά, νέα και απελευθερωτικά γεγονότα και λόγια - σε σχέση με τον Θεό, τους ανθρώπους και τη ζωή - μπορούμε να επισημάνουμε; Διατυπώστε τα και σημειώστε τους στίχους, όπου αυτά υπάρχουν. (Σημείωση: Η εργασία αυτή θα γίνεται σε όλα τα μαθήματα που έχουν ευαγγελικά κείμενα).**

Ευαγγελισμός. Φορητή εικόνα του 16ου αι. από τη Μονή Διονυσίου, Άγιον Όρος. (Στην εικόνα του Ευαγγελισμού της Ανατολικής Εκκλησίας ο άγγελος κρατάει σκήπτρο. Συμβολίζει την εξουσία που του έδωσε ο Θεός, για να μεταφέρει το θέλημά του. Στην αντίστοιχη εικόνα της Δυτικής Εκκλησίας ο άγγελος κρατάει κρίνο, σύμβολο της καθαρότητας και της αγνότητας).

Παναγία, η Μητέρα του Χριστού

Τη Μητέρα του Χριστού Μαρία τίμησε πάντοτε και τιμά η Ορθόδοξη Εκκλησία περισσότερο από όλους τους Αγίους. Οι άνθρωποι τής αφιέρωσαν Ακολουθίες, δηλ. εκκλησιαστικές τελετές, όπως είναι η *Παράκληση* (Μικρός και Μεγάλος Παρακλητικός Κανόνας) και οι *Χαιρετισμοί*. Σε αυτές οι πιστοί παρακαλούν για τη μεσολάβησή της και την ευχαριστούν για τη βοήθειά της. Παντού βρίσκονται εκκλησίες αφιερωμένες στο όνομά της. Αναρίθμητες εικόνες ζωγραφίστηκαν για χάρη της. Στάθηκε πηγή έμπνευσης για αμέτρητους καλλιτέχνες σε όλες τις εποχές. Για τους περισσότερους χριστιανούς η Παναγία είναι - μετά τον Χριστό - το πιο αγαπημένο άγιο πρόσωπο. Να μερικά από τα χαρακτηριστικά επίθετα που της έδωσαν: *Πάντων χαρά, Μεγαλόχαρη, Γλυκοφιλούσα, Ελευθερώτρια, Γοργοεπήκοος, Καρδιώτισσα.*

Από τις πολλές **γιορτές** προς τιμήν της οι κυριότερες είναι: *Γέννηση* (8 Σεπτ.), *Εισόδια*, αφιέρωσή της στον Ναό (21 Νοεμ.), *Σύναξις της Θεοτόκου*, συνολική τιμητική μνήμη (26 Δεκ.), *Ευαγγελισμός* (25 Μαρτ.), *Κοίμηση* (15 Αυγ.) και *Χαιρετισμοί, Ακάθιστος Ύμνος* (κάθε Παρασκευή βράδυ τις 5 πρώτες εβδομάδες της Μ. Τεσσαρακοστής πριν το Πάσχα).

Εργασία

α. Παρατηρώντας την εικόνα του Ευαγγελισμού περιγράψτε την έκφραση του αγγέλου και της Παναγίας. Αναγνωρίζετε στοιχεία του κειμένου **α'** που σχετίζονται με αυτές τις εκφράσεις;

β. Γράψτε κάτω από τον πίνακα του Σαλβαντόρ Νταλί μια λέξη ή φράση που να εκφράζει για σας το νόημα του Ευαγγελισμού.

Μηνύματα χαράς

Σήμερα έχουμε μηνύματα χαράς, πανηγυρίζουμε για την Παναγία. Τα επίγεια γίνονται ένα με τα ουράνια. Ο Αδάμ ξαναπλάθεται. Η Εύα ελευθερώνεται από την πρώτη εκείνη λήπη...

από τον Εσπερίνο της γιορτής

Σπεύσε...

Εσύ που άξια προστατεύεις
τους χριστιανούς
και σταθερά παρακαλάς
γι' αυτούς τον Πλάστη,
μην παρακούσεις τις δεήσεις
των αμαρτωλών·
αλλ' ως αγαθή που είσαι
σπεύσε να βοηθήσεις εμάς
που μ' εμπιστοσύνη σου φωνάζουμε...

Κοντάκιο από τους Παρακλητικούς
Κανόνες

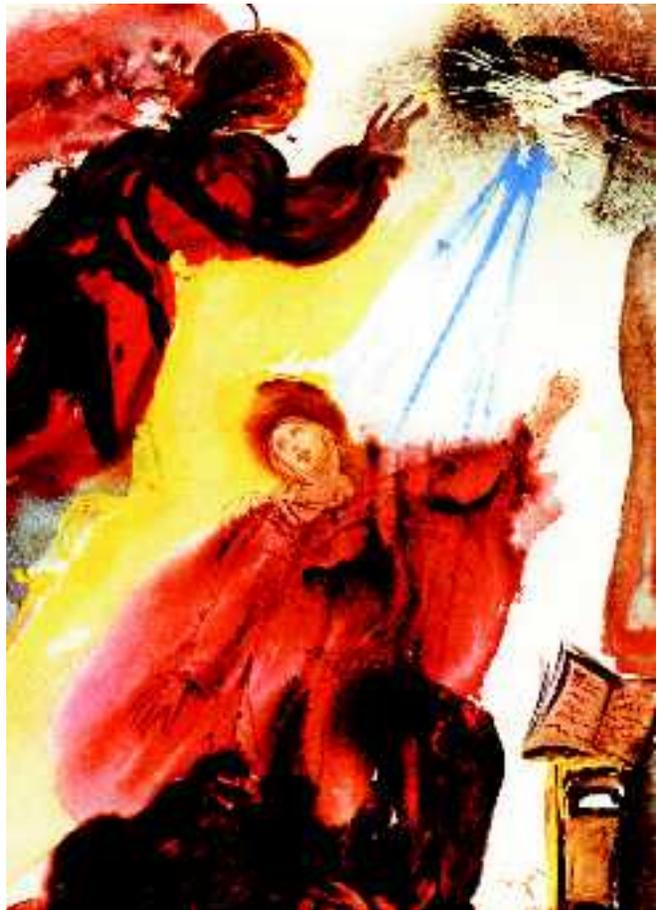
Χαίρε...

Χαίρε, σκάλα τ' ουρανού,
απ' την οποία κατέβηκε ο Θεός·
χαίρε, γέφυρα, που οδηγεί
τους γήινους στον ουρανό·
χαίρε, νύμφη ανύμφευτε.

από τον πρώτο Οίκο
του Ακάθιστου Ύμνου

Ευαγγελισμός,
Σαλβαντόρ Νταλί
(1904-1989)

Εργασία

- γ. Βρείτε στους δύο ύμνους λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τη σχέση της Παναγίας με τον Θεό και τους πιστούς.
- δ. Καταγράψτε ναούς της περιοχής σας που είναι αφιερωμένοι στην Παναγία.

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Με τον Ευαγγελισμό αρχίζει καινούργια εποχή για την ανθρωπινή ιστορία. Χαρακτηριστικό της: οι παλιές υποσχέσεις (επαγγελίες) του Θεού θα αρχίσουν να εκπληρώνονται.
- Η Παναγία ως εκπρόσωπος όλων των ανθρώπων έδωσε ελεύθερα και πρόθυμα τη συγκατάθεσή της στο δέλημα του Θεού για το καλό των ανθρώπων.
- Με τη υπερφυσική του σύλληψη στα σπλάχνα της Μαρίας ο Ιησούς παίρνει την ανθρωπινή ύπαρξη πεντακάδαρη και τέλεια. Ο Χριστός γίνεται έτσι ο γενάρχης του καινούριου κόσμου ("νέος Αδάμ"). Πάνω σε Αυτόν θα στηρίξουν οι άνθρωποι τις ελπίδες τους για τον ερχομό της νέας ανθρωπότητας.

6. Η γέννηση του Ιησού Χριστού: Γενέθλια της νέας ανθρωπότητας

Εννέα μήνες μετά τον Ευαγγελισμό ήρθε στον κόσμο ο Ιησούς, ο ελευθερωτής των ανθρώπων. Γεννήθηκε ταπεινά σε έναν στάβλο της Βηθλεέμ, μιας κωμόπολης της υποδουλωμένης στους Ρωμαίους Ιουδαίας. Οι προφήτες είχαν προαναγγείλει τη γέννησή του. Ευλαβείς άνθρωποι προσεύχονταν πάντοτε για τον ερχομό του και τον ανέμεναν. Ελάχιστοι έλαβαν το μήνυμα γι' αυτόν, ενώ σχεδόν όλοι συνέχιζαν παντού ανυποψίαστοι τη δική τους ζωή. Και όμως εκείνη την άγια νύχτα κάτι το εντελώς καινούριο μπήκε και ξεκίνησε με τη γέννηση του Χριστού για όλους τους ανθρώπους: η δυνατότητα να ελευθερώνονται και να ζουν μια ζωή αλλιώτικη και γεμάτη. Γι' αυτό εύστοχα ο Μέγας Βασίλειος ονόμασε τα Χριστούγεννα “γενέθλιον ήμέραν τῆς ἀνθρωπότητος”.

α'

- Λκ 2, 1 ... ο Καίσαρας Αύγουστος¹ έβγαλε διάταγμα να απογραφτεί όλη η οικουμένη...
- 3 Όλοι πήγαιναν να απογραφτούν ... στον τόπο της καταγωγής τους.
- 4 Πήγε κι ο Ιωσήφ από τη Ναζαρέτ της Γαλιλαίας στην Ιουδαία, για να απογραφτεί στην πόλη του Δαβίδ, που ονομάζεται Βηθλεέμ², γιατί καταγόταν από την οικογένεια και τη γενιά του Δαβίδ.
- 5 Είχε μαζί του τη Μαριάμ, τη μνηστή του, η οποία ήταν έγκυος.
- 6 Τον καιρό που αυτοί ήταν εκεί, ήρθε η ώρα της Μαριάμ να γεννήσει,
- 7 και γέννησε τον γιο της ... Τον τύλιξε και τον ζάπλωσε μέσα σε μια φάτνη³, γιατί δεν βρήκαν μέρος στο πανδοχείο.
- 8 Στην περιοχή εκείνη βρίσκονταν βοσκοί στο ύπαιθρο φυλάγοντας τη νύχτα το κοπάδι τους.
- 9 Σε αυτούς παρουσιάστηκε ένας άγγελος Κυρίου και θεϊκή λαμπρότητα τούς σκέπασε ολόγυρα με τη λάμψη της και κατατρόμαζαν.
- 10 Ο άγγελος τους είπε: **“Μην τρομάζετε! Σας φέρνω χαρμόσυνο άγγελμα, που θα γεμίσει με χαρά μεγάλη όλον τον κόσμο:**
- 11 **Σήμερα στην πόλη του Δαβίδ γεννήθηκε για χάρη σας σωτήρας⁴ - κι αυτός είναι ο Χριστός, ο Κύριος.**
- 12 Και για να τον αναγνωρίσετε, τούτο είναι το σημάδι: Θα βρείτε ένα βρέφος τυλιγμένο και ζαπλωμένο μέσα σε μια φάτνη”.
- 13 Ξαφνικά, κοντά στον άγγελο, παρουσιάστηκε ένα πλήθος από την ουράνια στρατιά των αγγέλων, οι οποίοι υμνούσαν τον Θεό και έλεγαν:
- 14 **“Δόξα στον ύψιστο Θεό και ειρήνη στη γη, αγάπη και σωτηρία για τους ανθρώπους!”**
- 15 Όταν οι άγγελοι έφυγαν στον ουρανό, οι βοσκοί είπαν μεταξύ τους: “Ας πάμε λοιπόν ως τη Βηθλεέμ και ας δούμε αυτά που έγιναν και που μας έκανε γνωστά ο Κύριος”.
- 16 Τρέχοντας ήρθαν και βρήκαν τη Μαριάμ και τον Ιωσήφ, και το βρέφος... στη φάτνη.
- 17 Όταν τους είδαν, τους διηγήθηκαν τα λόγια που τους είπε ο άγγελος γι' αυτό το παιδί.
- 18 Όλοι όσοι τα άκουσαν έμειναν έκπληκτοι γι' αυτά που τους είπαν οι βοσκοί.
- 19 Η Μαριάμ διατηρούσε όλα αυτά στην καρδιά της και τα σκεφτόταν συνεχώς.
- 20 Οι βοσκοί γύρισαν πίσω δοξάζοντας και υμνώντας τον Θεό για όλα όσα άκουσαν και είδαν...

β'

- Μτ 2, 1 Όταν γεννήθηκε ο Ιησούς στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας, στα χρόνια του βασιλιά Ηρώδη⁵, έφτασαν στα Ιεροσόλυμα σοφοί μάγοι⁶ από την Ανατολή και ρωτούσαν:
- 2 “Πού είναι ο νεογέννητος βασιλιάς των Ιουδαίων; Είδαμε να ανατέλλει το άστρο του κι ήρθαμε να τον προσκυνήσουμε”.

- 3 Όταν έμαθε το νέο ο Ηρώδης, ταραχτηκε, και μαζί του όλοι οι κάτοικοι των Ιεροσολύμων.
- 4 Φώναζε λοιπόν όλους τους αρχιερείς και τους γραμματείς του λαού, και ζήτησε να τον πληροφορήσουν πού θα γεννιόταν ο Μεσσίας.
- 5 Κι αυτοί του είπαν: “Στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας..., κατά τον προφήτη”. (Μιχαίας 5, 1,3)
- 7 Ο Ηρώδης τότε κάλεσε κρυφά τους μάγους κι έμαθε από αυτούς από πότε ακριβώς φάνηκε το άστρο.
- 8 Έπειτα τους έστειλε στη Βηθλεέμ λέγοντάς τους: “Πηγαίνετε και ψάξτε καλά για το παιδί· μόλις το βρείτε, να με ειδοποιήσετε, για να έρθω κι εγώ να το προσκυνήσω”.
- 9 Οι μάγοι άκουσαν τον βασιλιά κι έφυγαν· μόλις ξεκίνησαν, ξαναφάνηκε το άστρο που είχαν δει να ανατέλλει με τη γέννηση του παιδιού, και προχωρούσε μπροστά τους· τελικά ήρθε και στάθηκε πάνω από τον τόπο όπου βρισκόταν το παιδί.
- 10 Χάρηκαν πάρα πολύ που είδαν ξανά το αστέρι.
- 11 Κι όταν μπήκαν στο σπίτι⁷, είδαν το παιδί με τη Μαρία, τη μητέρα του, κι έπεσαν μπρούμυτα στο πάτωμα και το προσκύνησαν. Ύστερα άνοιξαν τους θησαυρούς τους και του πρόσφεραν δώρα⁸: χρυσάφι, λιβάνι και σμύρνα.
- 12 Ο Θεός όμως τους πρόσταξε στο όνειρό τους να μην ξαναγυρίσουν στον Ηρώδη· γι’ αυτό έφυγαν για την πατρίδα τους από άλλον δρόμο.

γ’

- 13 Όταν αναχώρησαν οι μάγοι, ένας άγγελος του Θεού παρουσιάστηκε στον Ιωσήφ στο όνειρό του και του είπε: “Σήκω αμέσως, πάρε το παιδί και τη μητέρα του και φύγε στην Αίγυπτο και μείνε εκεί ωσότου σου πω. Γιατί ο Ηρώδης όπου να ’ναι θα ψάξει να βρει το παιδί, για να το σκοτώσει”.
- 14 Ο Ιωσήφ σηκώθηκε αμέσως, πήρε το παιδί και τη μητέρα του και μέσα στη νύχτα έφυγε στην Αίγυπτο·
- 15 εκεί έμεινε, ώσπου πέθανε ο Ηρώδης...
- 16 Όταν κατάλαβε ο Ηρώδης πως οι μάγοι τον εξαπάτησαν, οργίστηκε πάρα πολύ. Έστειλε τότε στρατιώτες και σκότωσαν στη Βηθλεέμ και στην περιοχή της όλα τα αγόρια⁹ από δύο χρονών και κάτω, σύμφωνα με τον χρόνο που εξακρίβωσε από τους μάγους...
- 19 Όταν πέθανε ο Ηρώδης, άγγελος σταλμένος από τον Κύριο εμφανίστηκε στον Ιωσήφ σε όνειρο στην Αίγυπτο,
- 20 και του είπε: “Σήκω, πάρε το παιδί και τη μητέρα του και πήγαινε στη χώρα του Ισραήλ, γιατί πέθαναν όσοι ήθελαν να θανατώσουν το παιδί”.
- 21 Τότε ο Ιωσήφ πήρε το παιδί και τη μητέρα του και γύρισε πάλι στη χώρα του Ισραήλ.
- 22 Όταν έμαθε πως βασιλιάς της Ιουδαίας είναι ο Αρχέλαος (γιος του Ηρώδη)... φοβήθηκε να εγκατασταθεί εκεί. Με

θείκη εντολή όμως, που του δόθηκε στο όνειρό του, αναχώρησε για την περιοχή της Γαλιλαίας.

23 Ήρθε λοιπόν κι εγκαταστάθηκε στην πόλη Ναζαρέτ. Έτσι εκπληρώθηκε για τον Χριστό η προφητεία που έλεγε ότι θα ονομαστεί Ναζωραίος.

Ερμηνευτικά

1. Ο **Καίσαρας Οκταβιανός Αύγουστος** υπήρξε αυτοκράτορας των Ρωμαίων από 27 π.Χ. μέχρι 14 μ.Χ.
2. Στη **Βηθλεέμ** της Ιουδαίας (βλ. χάρτη και φωτ.) είχε γεννηθεί και ο βασιλιάς Δαβίδ.

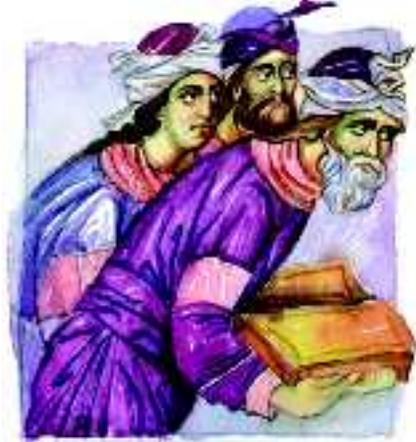

3. Η **φάτνη** (=παχνί) είναι το σημείο του στάβλου, από όπου τα ζώα τρώνε την τροφή τους.
4. Η λέξη **Σωτήρας** σημαίνει αυτόν που γλιτώνει, που σώζει και ελευθερώνει από οτιδήποτε υποδουλώνει τον άνθρωπο (προσωπικό και κοινωνικό κακό: αμαρτία, αδικία, εκμετάλλευση, πόνος, φόβος, θάνατος κ.ά.).
5. Ο **Ηρώδης** ήταν Άραβας από την Ιδουμαία (βλ. χάρτη). Οι Ρωμαίοι τον όρισαν ως βασιλιά της Ιουδαίας. Βασίλεψε από το 37 π.Χ. - λίγο μ.Χ. Οι Ιουδαίοι δεν τον συμπαθούσαν, εξαιτίας της καταγωγής του και των σχέσεών του με τους Ρωμαίους, και τον έτρεμαν για τις θηριωδίες του.
6. Οι **μάγοι** ήταν άντρες σοφοί και μορφωμένοι από την Περσία. Παρατηρούσαν και μελετούσαν τα άστρα. Λόγω των γνώσεών τους είχαν κύρος και επιρροή στους ηγέτες. Επειδή τα δώρα τους ήταν τρία, θεωρήθηκε ότι ήταν

τρεις. Τα ονόματά τους κατά την παράδοση ήταν: *Βαλτάσαρ, Γασπάρ και Μελχιόρ.*

7. Οι μάγοι προσκύνησαν τον μικρό Ιησού σε **σπίτι**. Πολλοί νομίζουν ότι αυτό έγινε το ίδιο βράδυ της Γέννησης.

Όχι βέβαια! Εκείνη τη νύχτα απλώς έλαβαν το μήνυμα για το γεγονός. Οι ετοιμασίες για το μακρύ ταξίδι χρειάζονταν καιρό. Κάποιοι μελετητές θεωρούν ότι οι μάγοι είχαν αρκετούς συνοδούς με καμήλες και έφτασαν στη

Βηθλεέμ μετά 3 μήνες. Και κάτι ακόμα: Στον στίχο Μτ 2,16 έχουμε την πληροφορία ότι ο Ηρώδης διέταξε τη θανάτωση των αρσενικών παιδιών “από δύο χρονών και κάτω”. Αυτό σημαίνει ότι οι μάγοι προσκύνησαν αρκετό καιρό μετά τη Γέννηση.

8. Στα **δώρα** των μάγων δόθηκαν οι εξής συμβολισμοί σε σχέση με τον Χριστό: *ο χρυσός* ως τιμή σ’ αυτόν ως τον νέο βασιλιά του κόσμου, *το λιβάνι* ως Θεό, *η σμύρνα* ως αυτόν που θα θυσιάζοταν για χάρη των ανθρώπων.

9. Κατά τους υπολογισμούς των ερευνητών **όλα τα μικρά αγόρια που θανατώθηκαν** συνολικά ήταν 30 με 50. Θεωρούνται ως οι πρώτοι ανώνυμοι μάρτυρες του Χριστού.

Επεξεργασία

1. Δώστε ένα σύντομο δικό σας τίτλο στο καθένα από τα τρία κείμενα του μαθήματος:

α).....

β).....

γ).....

2. Προσέξτε τους στίχους 10, 11 και 14 στο κείμενο α’. Με όσα είπαν στους βοσκούς και με τον ύμνο τους, τι φανερώνουν οι άγγελοι ότι θα είναι ο Χριστός για όλον τον κόσμο;

3. Το μήνυμα για τον ερχομό του Χριστού το έλαβαν πρώτοι κάποιοι άσημοι Ιουδαίοι, οι βοσκοί, και κάποιοι σημαντικοί αλλοδαποί, οι μάγοι. Αυτό το γεγονός τι μας κάνει να σκεφτούμε;
4. Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το βρέφος Ιησούς από την πρώτη κιόλας στιγμή που έρχεται στον κόσμο; Τι προμηνύουν αυτά για τη μετέπειτα ζωή του;

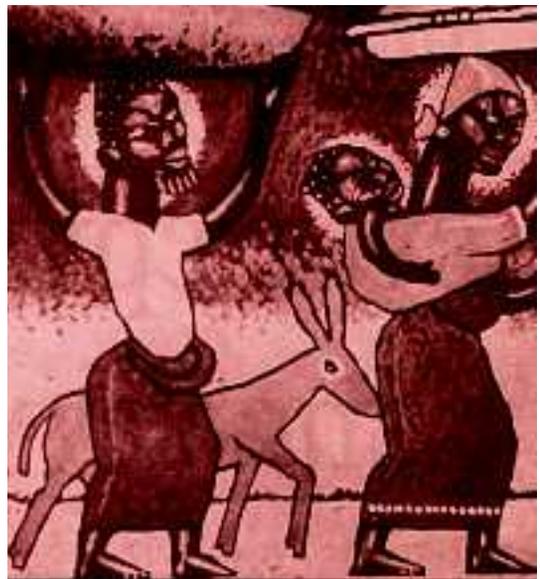
Εργασία

- α. Βρείτε από το βιβλίο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας κείμενα, πεζά ή ποιητικά, που να σχετίζονται με τη Γέννηση του Χριστού. Προσπαθήστε να αναγνωρίσετε σ' αυτά στοιχεία από τα τρία κείμενα του μαθήματος.
- β. Σας δίνονται οκτώ χαρακτηρισμοί της διήγησης για τη Γέννηση του Χριστού (κείμενα: α,β,γ): *απλοϊκή - δραματική - ενδιαφέρουσα - ενημερωτική - ευχάριστη - ρομαντική - σοβαρή - χαρούμενη*. Συνεργαστείτε με τον/ην διπλανό/ή σας και υπογραμμίστε τρεις που εκτιμάτε ότι είναι οι πιο σημαντικοί.

Ανατολή από ψηλά

*Η γέννησή σου,
 Χριστέ Θεέ μας,
 ανέτειλε στον κόσμο
 της γνώσης το φως.
 Κι όταν εσύ γεννήθηκες
 αυτοί που τ' άστρα λάτρευαν
 διδάχτηκαν από 'να αστέρι
 εσέ να προσκυνούν,
 τον Ήλιο της Δικαιοσύνης,
 κι εσέ ν' αναγνωρίζουν
 σαν την Ανατολή από ψηλά.
 Δόξα σ' εσένα, Κύριε.*

Απολυτίκιο της γιορτής των Χριστουγέννων

Η φυγή στην Αίγυπτο. Έργο ανώνυμου λαϊκού ζωγράφου της Αφρικής

Ένα αλλιώτικο παιδί

*Η Παρθένος σήμερα
 τον Υπερούσιο γεννά
 και η γη μία σπηλιά
 προσφέρει στον Απρόσιτο.
 Άγγελοι δοξολογούν
 με τους βοσκούς μαζί.*

*Κι οδοιπορούν οι μάγοι
 μ' ένα αστέρι οδηγό.
 Για χάρη μας γεννήθηκε
 ένα μικρό (κι αλλιώτικο) παιδί,
 Θεός ο προαιώνιος.*

Κοντάκιο της γιορτής των Χριστουγέννων

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

Με τη Γέννηση του Θεανθρώπου Χριστού φανερώθηκε ότι:

- Ο Ιησούς ως Σωτήρας θα είναι διαφορετικός από εκείνον που περίμεναν οι Ισραηλίτες (ταπεινός και για όλον τον κόσμο).
- Στη Βηθλεέμ ξεκίνησε η καινούρια ανθρωπότητα (Βασιλεία του Θεού).
- Η ζωή του Ιησού Χριστού απειλείται από τις πρώτες κιόλας στιγμές της ύπαρξής του (σφαγή νηπίων - προσφυγιά στην Αίγυπτο).

7. Πώς γιορτάζουμε τα Χριστούγεννα;

*Τι να σου προσφέρουμε, Χριστέ,
που φανερώθηκες πάνω στη γη
ως άνθρωπος για μας;
Καθένα από τα πλάσματά σου
ευχαριστία σου προσφέρει:
οι άγγελοι τον ύμνο,
οι ουρανοί το άστρο,*

*οι μάγοι τα δώρα,
οι βοσκοί τον θαυμασμό,
η γη τη σπηλιά,
η έρημος τη φάτνη,
κι εμείς μητέρα Παρθένον.
Προαιώνιε Θεέ, ελέησέ μας.
από τον Εσπερινό της γιορτής
των Χριστουγέννων*

*“Χριστός γεννάται σήμερον εν Βηθλεέμ τη πόλει,
κι οι ουρανοί αγάλλονται, χαίρει η κτίσις όλη...”*

Αυτό το δίστιχο από τα χριστουγεννιάτικα κάλαντα δίνει επιγραμματικά τι γιορτάζουμε και τι νιώθουμε στις 25 Δεκεμβρίου. Πολύχρωμος και πολύφωτος στολισμός των πάντων παντού στον κόσμο· συναντήσεις στους ναούς, στα σπίτια και αλλού· ευχές και δώρα, αγάπη, συγκινήσεις και καλοσύνη. Μια ξεχωριστή ατμόσφαιρα χαράς, αναμονής και ευθύνης για όλους και για όλα.

Με βάση την ερμηνεία μιας εικόνας της Γέννησης, έναν ύμνο, κείμενα και άλλα στοιχεία θα προσπαθήσουμε σε αυτό το μάθημα να προσεγγίσουμε το νόημα της γιορτής. Ίσως αυτό γίνει αφορμή να ζούμε στο εξής τα Χριστούγεννα πιο βαθιά και πιο αληθινά.

Διαβάζοντας την εικόνα της Γέννησης του Χριστού

A. Πώς παρατηρούμε μια εικόνα

Όταν βλέπουμε μια εικόνα, χρειάζεται να προσέχουμε τη σύνθεση και τις λεπτομέρειές της. Δηλαδή όλα τα πρόσωπα, τη θέση τους στον χώρο, την κίνησή τους, τα στοιχεία που τα περιβάλλουν και τα χρώματα.

Κοιτάζοντας την εικόνα της Γέννησης, για παράδειγμα, προσέχουμε και παρατηρούμε:

- **στο κέντρο:** τη στάση της Παναγίας, πού βρίσκεται ξαπλωμένο το βρέφος Ιησούς, τι άλλο υπάρχει μέσα στη σπηλιά
- **επάνω:** από πού ξεκινάει το φως και ως πού φτάνει
- **επάνω δεξιά:** τα πρόσωπα που εικονίζονται
- **επάνω αριστερά:** ποιες ομάδες προσώπων εικονίζονται, πού είναι στραμμένο το βλέμμα τους, τις χειρονομίες τους
- **αριστερά:** τα πρόσωπα και τη στάση τους
- **κάτω δεξιά:** τι περιγράφει η σκηνή
- **κάτω αριστερά:** ποια σκηνή παριστάνεται

B. Πώς μπορούμε να ερμηνεύσουμε την εικόνα μετά την παρατήρηση

Μια εισαγωγική σημείωση. Οι εικονογράφοι ζωγραφίζουν αιώνες μετά τα γεγονότα. Ξέρουν τι προηγήθηκε, τι επακολούθησε και τι αυτά σημαίνουν βαθύτερα. Συχνά συνενώνουν και παρουσιάζουν μέσα στην ίδια εικόνα γεγονότα που συνέβησαν σε διαφορετικό τόπο και χρόνο, με τις σημασίες τους. Έτσι, για παράδειγμα, στην εικόνα της Γέννησης του Χριστού παρατηρούμε στοιχεία που τη συνδέουν με κορυφαίες στιγμές από τη μετέπειτα ζωή και δράση του.

Η Γέννηση του Χριστού.
Φορητή εικόνα,
Θεοφάνους του Κρητός,
Ιερά Μονή Σταυρονικήτα,
Άγ. Όρος, 1546

1. Ο στάβλος. Είναι σκοτεινός μέσα σε βράχο. Η σκοτεινιά συμβολίζει την άγνοια, την πλάνη και την μη αληθινή ζωή των ανθρώπων πριν τον ερχομό του Χριστού. Αυτός θα ρίξει και σε αυτούς το λυτρωτικό φως της αλήθειας του. Διαβάζουμε στον Μτ 4, 16:

*“...οι άνθρωποι που κατοικούν στο σκοτάδι
είδαν φως δυνατό... ανέτειλε ένα φως για χάρη τους”*

2. Ο Ιησούς στη φάτνη. Αυτή είναι λαξευμένη σε πέτρα. Μέσα της ο Ιησούς ξαπλωμένος, τυλιγμένος με λουρίδες πάνινες.

3. Τα δύο ζώα κοντά στον Ιησού. Συμβολίζουν τους λιγοστούς Ισραηλίτες που θα τον αναγνωρίσουν

ως Μεσσία. Για τους περισσότερους ισχύει το θεϊκό παράπονο με τα κριτικά λόγια του προφήτη (Ησ 1, 2-3): “Τους γέννησα και τους ανέδειξα σαν γιους, όμως αυτοί επαναστάτησαν και με απέρριψαν.

*Το βόδι γνωρίζει τον ιδιοκτήτη του και ο όνος το παχνί του κυρίου του,
όμως ο Ισραήλ δεν με γνωρίζει και ο λαός δεν με αντιλαμβάνεται”*

4. Η Μαρία. Είναι κοντά στο βρέφος γονατιστή σε στάση προσκύνησης, αφού ο γιος της είναι συνάμα και Θεός της. Φαίνεται ότι καλεί τον θεατή να προσκυνήσει κι αυτός. Μια συγκρατημένη ευτυχία αχνοφαίνεται στο γλυκό της πρόσωπο.

5. Ο Ιωσήφ. Σκεφτικός κάθεται στη άκρη κάτω αριστερά. Μπροστά του ο άνθρωπος με τη σκουρόχρωμη κάπα είναι η προσωποποίηση του πειρασμού, τη στιγμή που του έβαζε στον νου τη σκέψη να διώξει την Παναγία με τον Ιησού στα σπλάχνα της. Όμως δεν το έπραξε, διότι άγγελος τον πληροφόρησε για τον Ευαγγελισμό (βλ. Μτ 1,19-24).

6. Το λουτρό του βρέφους. Μια απλή καθημερινή ανθρώπινη σκηνή. Την προσθέτει ο αγιογράφος, για να δείξει ότι ο Ιησούς από τις πρώτες στιγμές της ζωής του συμμερίζεται σε όλα τη ζωή μας. Δείχνει πόσο αληθινά άνθρωπος ήταν ο αληθινός Γιος του Θεού.

7. Οι άγγελοι. Ολόσωμοι και ευγενικοί πιο πάνω αριστερά από το κέντρο της εικόνας. Ο ουράνιος κόσμος συμμετέχει κι αυτός στο γεγονός.

8. Οι βοσκοί. Ένας ακούει πρόθυμα και με ενδιαφέρον από άγγελο τη χαρμόσυνη είδηση: “Σήμερα...γεννήθηκε για χάρη σας σωτήρας”. Ένα βοσκόπουλο πιο κάτω παίζει φλογέρα.

9. Οι μάγοι. Ένας ηλικιωμένος, ένας μεσήλικας κι ένας νέος (του τελευταίου φαίνεται μόνον το κεφάλι του αλόγου). Με λαμπρές στολές, πάνω σε άλογα με χρώματα διαφορετικά. Με το βλέμμα τους στο άστρο πηγαίνουν να προσκυνήσουν. Συμβολίζουν τους ανθρώπους κάθε ηλικίας, από διαφορετικές χώρες, λαούς και θρησκείες, που αναζητούν τον Ιησού.

10. Φως από ψηλά. Κατεβαίνει από τον ουρανό με δέσμες ακτίνων προς το βρέφος στη φάτνη. Κάπου σχηματίζει αστέρι στην πορεία του. Πηγή των φωτεινών ακτίνων ο επουράνιος Θεός της αγάπης, της ζωής και του φωτός (=της αλήθειας για τη ζωή).

Σε ολόκληρη την εικόνα, ιδιαίτερα στο κέντρο και το κάτω μέρος της, δεν υπάρχει τίποτε το ρομαντικό και ειδυλλιακό, και επομένως συναισθηματικά ρηχό και επιφανειακά ωραίο. Κυριαρχεί η **σοβαρότητα**. “Εξ ύψους ανατολή” και “ανατολή ανατολών” ονομάζεται στους εκκλησιαστικούς ύμνους η Γέννηση. Το πάνω μέρος της εικόνας είναι λουσμένο στο φως. Ένα ελαφρό και γλυκό φως είναι διάχυτο παντού στην εικόνα. Είναι το χαρμόσυνο στοιχείο δεμένο με τη σοβαρότητα.

Με δυο λόγια: Όλη η πραγματικότητα είναι παρούσα στην εικόνα: φύση και υπερφυσικά, ορατά και αόρατα, γήινα και ουράνια, θεία και ανθρώπινα. Όλα: γεγονότα, πρόσωπα και χρώματα, σχήματα και μορφές της εικόνας συμβολίζουν και εκφράζουν σημαντικές αλήθειες για το γεγονός και για τη ζωή.

*Σκίτσο χωρίς λόγια.
Του F. Behrendt (Μπέρεντ),
Γερμανία, 1970*

Χριστούγεννα;

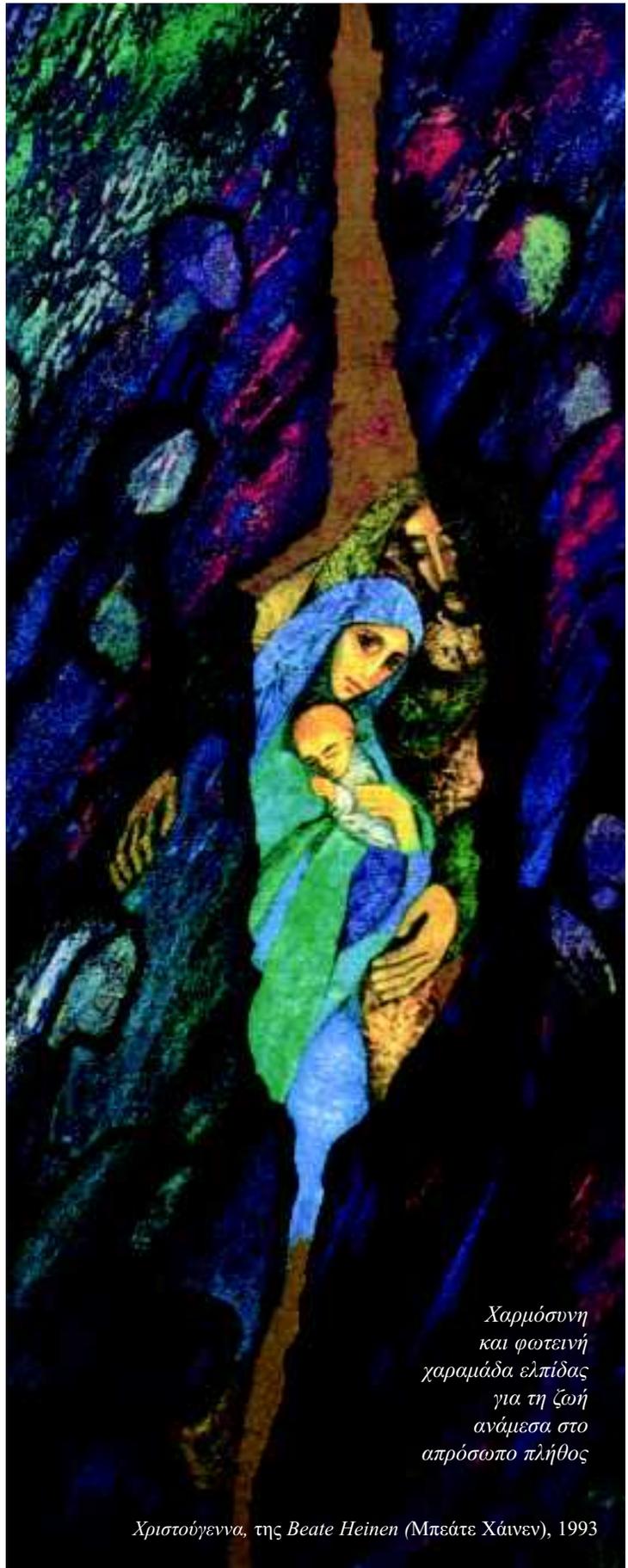
Θα ξαναγεννηθείς στα ζώφυλλα
των εβδομαδιαίων περιοδικών
και των εφημερίδων.
Κορδέλες και ταινίες...
με κεφαλαία γράμματα,
θα διαφημίσουνε τα:
“Καλά Χριστούγεννα”.
Εκατομμύρια κάρτες...
θα διαπλεύσουνε τα πέλαγα...
για να ευχηθούν τη γέννησή Σου.
Χορωδίες θα ψάλλουν
κατανυκτικά τροπάρια.
Και τα ραδιόφωνα θα μεταδίδουν
το “Άγια Νύχτα”...
Το βράδυ στα θέατρα
θα διασκεδάσουμε...
Νυσταλέοι, έπειτα, θα χωθούμε
βιαστικοί στα κρεβάτια μας,
χωρίς κανένας μας να κοιτάζει
στο σκοτεινό ουρανό
μήπως και φάνηκε
το αστέρι των Μάγων...

(επιλογή στίχων) Ελευθέριος Μάινας

Τι θα πει Χριστούγεννα

Χριστούγεννα θα πει:
να ζεις με ελπίδα,
να δίνεις τα χέρια για συμφιλίωση,
να δέχεσαι ξένους,
να βοηθάς να γίνεται το καλό,
να σκουπίζεις δάκρυα.
Κάθε φορά που κάποιος
χαρίζει σε κάποιον αγάπη,
όταν η ανάγκη του δύστυχου λιγοστεύει,
όταν οι καρδιές είναι ευχαριστημένες
και ευτυχισμένες,
όταν κατεβαίνει ο Θεός από τον ουρανό
και φέρνει φως:
τότε είναι Χριστούγεννα.

από την Αϊτή

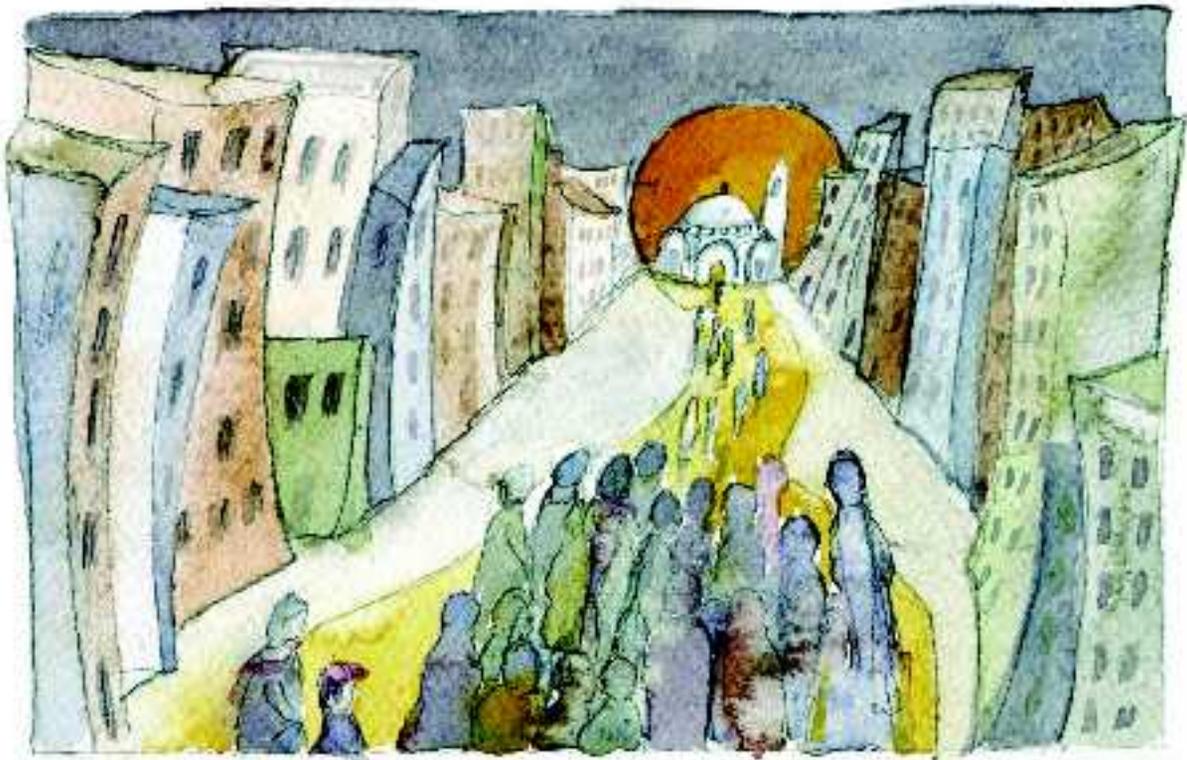

Χαρμόσυνη
και φωτεινή
χαραμάδα ελπίδας
για τη ζωή
ανάμεσα στο
απρόσωπο πλήθος

Χριστούγεννα, της Beate Heinen (Μπεάτε Χάινεν), 1993

Χωριστείτε σε μικρές ομάδες. Αναλάβετε ένα από τα παρακάτω θέματα και παρουσιάστε το στην τάξη:

1. Ο Ε. Μάινας με το ποίημά του και ο Γερμανός σκιτσογράφος με το σκίτσο του σχολιάζουν κριτικά τον τρόπο που γιορτάζουμε σήμερα τα Χριστούγεννα. Τι σημαντικό θέλουν να τονίσουν και οι δυο τους; Τι προτείνει το ποίημα από την Αϊτή για αληθινά Χριστούγεννα;
2. Συγκεντρώστε πληροφορίες (από βιβλία, διαδίκτυο ή πρόσωπα) για το πώς γιορτάζονται τα Χριστούγεννα σε άλλες χώρες, Ορθόδοξες και μη.
3. Συγκεντρώστε κάποια χριστουγεννιάτικα τραγούδια (ελληνικά και ξένα) και βρείτε ποια από αυτά και σε ποια έκταση έχουν σχέση με τα γεγονότα και τη σημασία της Γέννησης και με τη γιορτή των Χριστουγέννων, και ποια όχι.
4. Βρείτε και άλλες εκκλησιαστικές εικόνες της Γέννησης, συγκρίνετέ τις με αυτή του βιβλίου και σημειώστε τα συμπεράσματά σας.
5. Καταγράψτε και αξιολογήστε χριστουγεννιάτικα κάλαντα, έθιμα και εκδηλώσεις του τόπου σας.

Προς την πρωινή Χριστουγεννιάτικη Λειτουργία.

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Ως ημέρα της γέννησης του ελευθερωτή Χριστού και του ξεκινήματος της νέας ανθρωπότητας, τα Χριστούγεννα είναι γιορτή ευλογίας, χαράς, ανθρωπιάς, ευθύνης και αγώνων για τη ζωή.
- Όσα έζησαν και παρέδωσαν οι Ευαγγελιστές μάς τα περιγράφουν με ζωντάνια οι χριστιανοί εικονογράφοι, υμνωδοί και μελωδοί.
- Σύγχρονοί μας ευαίσθητοι άνθρωποι μάς υπενθυμίζουν την ουσία της γιορτής, ώστε να βιώνουμε στις μέρες μας αληθινά Χριστούγεννα.

8. Τα παιδικά χρόνια του Ιησού

Άραγε τι απέγινε ο μικρός Ιησούς μετά την επιστροφή από την Αίγυπτο; Πώς έζησε και μεγάλωσε στη Ναζαρέτ; Πώς συμπεριφερόταν ως παιδί και ως νέος; Πήγε σχολείο; Εργαζόταν; Πώς περνούσε τον καιρό του; Ποιες ήταν οι σχέσεις του με τα παιδιά του Ιωσήφ; Τι ανάστημα είχε και πώς ήταν η όψη του; Πάμπολλα τα ερωτήματα για τον Ιησού ως παιδί, ως νέο και ως άντρα μέχρι τη βάπτισή του στον Ιορδάνη. Δυστυχώς δεν ξέρουμε. Δεν έχουμε πληροφορίες από τα Ευαγγέλια ούτε από άλλες αξιόπιστες ιστορικές πηγές. Μόνον ο ευαγγελιστής Λουκάς διηγείται κάτι σχετικά, όταν ο Ιησούς ήταν 8 ημερών, 40 ημερών και 12 ετών: Ονοματοδοσία, Υπαπαντή, δωδεκαετής στον Ναό. Για τα υπόλοιπα μόνον κάποιες βάσιμες υποθέσεις υπάρχουν. Μερικές θα τις δούμε στο τέλος αυτού του μαθήματος.

α'

- Λκ 2, 21 Όταν συμπληρώθηκαν οχτώ μέρες, έκαναν στο παιδί περιτομή και του έδωσαν το όνομα Ιησούς, όπως δηλαδή το είχε ονομάσει ο άγγελος (στον Ευαγγελισμό)...
- 22 Όταν, σύμφωνα με τον μωσαϊκό Νόμο, συμπληρώθηκαν και οι μέρες για τον καθαρισμό τους¹, έφεραν το παιδί πάνω στα Ιεροσόλυμα, για να το αφιερώσουν στον Θεό.
- 23 Σύμφωνα με τον Νόμο του Κυρίου, “αν το πρώτο παιδί που φέρνει μια γυναίκα στον κόσμο είναι αγόρι, πρέπει να θεωρείται αφιερωμένο στον Κύριο”. (Εξοδος 13, 2)
- 24 Έπρεπε να προσφέρουν και θυσία ένα ζευγάρι τρυγόνια ή δύο μικρά περιστέρια, όπως λέει ο Νόμος του Κυρίου.
- 25 Στα Ιεροσόλυμα βρισκόταν ένας άνθρωπος που τον έλεγαν Συμεών. Ήταν πιστός και ευλαβής, περίμενε τη σωτηρία του Ισραήλ και τον καθοδηγούσε το Πνεύμα το Άγιο.
- 26 Του είχε φανερώσει λοιπόν το Άγιο Πνεύμα ότι δεν θα πεθάνει, προτού να δει τον Μεσσία.
- 27 Τότε το Άγιο Πνεύμα τού υπέδειξε να πάει στον Ναό. Μόλις οι γονείς έφεραν εκεί το παιδί, τον Ιησού, για να κάνουν γι’ αυτό τα έθιμα του Νόμου,
- 28 τον πήρε στην αγκαλιά του, δόξασε τον Θεό και είπε:
- 29 **“Τώρα, Κύριε, μπορείς να αφήσεις τον δούλο σου να πεθάνει ειρηνικά,**
- 30 **όπως του υποσχέθηκες,**
- 31 **γιατί τα μάτια μου είδαν τον σωτήρα**
- 32 **που ετοίμασες για όλους τους λαούς,**
- φως που θα φωτίσει τα έθνη και θα δοξάσει τον λαό σου τον Ισραήλ²”.**
- 33 Ο Ιωσήφ και η μητέρα του θαύμαζαν για όσα λέγονταν γι’ αυτό.
- 34 Ο Συμεών τους ευλόγησε και είπε στη Μαριάμ, τη μητέρα του Ιησού: “Αυτός θα γίνει αιτία να καταστραφούν ή να σωθούν πολλοί Ισραηλίτες. **Θα είναι σημείο αντιλεγόμενο,**
- 35 **για να φανερωθούν οι πραγματικές διαθέσεις πολλών· όσο για σένα, ο πόνος για το παιδί σου θα διαπεράσει την καρδιά σου σαν δίκικο μαχαίρι”...**
- 39 Όταν έκαναν όλα όσα πρόσταζε ο Νόμος του Κυρίου³, γύρισαν στην πατρίδα τους Ναζαρέτ.
- 40 Το παιδί στο μεταξύ μεγάλωνε και δυνάμωνε στο πνεύμα, γέμιζε από σοφία και η χάρη του Θεού ήταν μαζί του.

β'

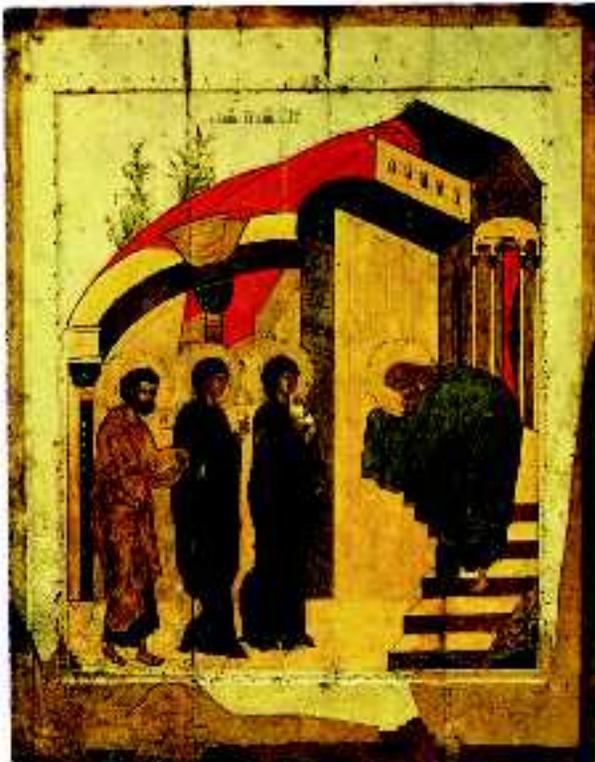
- 41 Κάθε χρόνο, τη γιορτή του Πάσχα, οι γονείς του πήγαιναν στην Ιερουσαλήμ⁴.
- 42 Όταν ο Ιησούς έγινε δώδεκα χρονών⁵, ανέβηκαν στα Ιεροσόλυμα⁶, στη γιορτή...
- 43 Όταν τελείωσε η γιορτή και γύριζαν πίσω, το παιδί ο Ιησούς παρέμεινε στην Ιερουσαλήμ, χωρίς να το ξέρουν ο Ιωσήφ και η μητέρα του.

- 44 Νομίζοντας ότι ήταν μέσα στο πλήθος των προσκυνητών, περπάτησαν μιας μέρας δρόμο και ύστερα άρχισαν να τον αναζητούν ανάμεσα στους συγγενείς και τους γνωστούς.
- 45 Επειδή δεν τον βρήκαν, γύρισαν στην Ιερουσαλήμ και τον αναζητούσαν.
- 46 Έτσι, ύστερα από τρεις μέρες, τον βρήκαν στον Ναό καθισμένον ανάμεσα στους νομοδιδασκάλους να τους ακούει και να τους κάνει ερωτήσεις.
- 47 Όλοι όσοι τον άκουγαν έμεναν έκπληκτοι για τη νοημοσύνη και τις απαντήσεις του.
- 48 Μόλις τον είδαν οι γονείς του απόρησαν, και η μητέρα του τού είπε: “Παιδί μου, γιατί μας το ‘κανες αυτό; Ο πατέρας σου κι εγώ σε αναζητούσαμε με πολλή αγωνία”.
- 49 Ο Ιησούς τους απάντησε: “Γιατί με αναζητούσατε; Δεν ξέρατε ότι πρέπει να βρίσκομαι στο σπίτι του Πατέρα μου;”
- 50 Εκείνοι όμως δεν κατάλαβαν τα λόγια που τους είπε.
- 51 Ο Ιησούς κατέβηκε μαζί τους και ήρθε στη Ναζαρέτ και ζούσε κοντά τους με υπακοή. Η μητέρα του όμως διατηρούσε μέσα στην καρδιά της όλα αυτά τα λόγια.
- 52 Ο Ιησούς μεγάλωνε και πρόκοβε στη σοφία, και η χάρη που είχε ευαρεστούσε τον Θεό και τους ανθρώπους.

Ερμηνευτικά

- Κατά τις τότε αντιλήψεις, η μητέρα μετά τον τοκετό θεωρούνταν ως “μη καθαρή”, το ίδιο και όσοι επικοινωνούσαν με αυτήν. Για τον **καθαρισμό** τους προβλεπόταν ειδική τελετή στον Ναό 40 μέρες μετά τη γέννηση του παιδιού. Κύριος σκοπός αυτής της τελετής ήταν η **αφιέρωση του μικρού Ιησού στον Θεό**.
- Τα λόγια του αγίου Συμεών: “**Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα.**” (Λκ 2, 29-32) τα επαναλαμβάνουν οι ιερείς της Εκκλησίας μας κάθε απόγευμα στον ναό, λίγο

πριν το τέλος του Εσπερινού.

- Ο καθαρισμός στον Ναό και η αφιέρωση του Ιησού (με όσα έγιναν και ειπώθηκαν εκεί) ονομάζονται στην εκκλησιαστική γλώσσα **Υπαπαντή του Ιησού**’ δηλ. **επίσκεψη, συνάντηση** και **υποδοχή** του από τον φωτισμένο από το Άγιο Πνεύμα προφήτη Συμεών.
- Η συμμετοχή στον εορτασμό του **Πάσχα στην Ιερουσαλήμ** για κάθε Ισραηλίτη ήταν καθήκον τιμής και όνειρο ζωής. Έτσι συνέρρεαν εκεί κάθε χρόνο χιλιάδες ευλαβείς Ισραηλίτες τόσο από το εσωτερικό της χώρας όσο και από τη Διασπορά τους σε ολόκληρο τον τότε κόσμο. Τους προσκυνητές αυτούς τιμούσαν με τη φιλοξενία τους οι κάτοικοι της Ιερουσαλήμ.
- Κάθε Ισραηλίτης πατέρας είχε ιερό καθήκον να διδάξει στον γιο του, ώσπου να γίνει **δώδεκα χρονών**: α) το “*Άκουε, Ισραήλ...*” (Δευτερονόμιο 6, 4-9), β) τις *Δέκα Εντολές* και γ) *βασικά στοιχεία του θρησκευτικού Νόμου*. Στα σχολεία των συναγωγών διδάσκονταν βασικές αλήθειες της ισραηλιτικής πίστης. (Τα κορίτσια μάθαιναν τα παραπάνω από τη μητέρα τους. Οι συναγωγές δεν φρόντιζαν γι’ αυτά. Τα περισσότερα έμεναν στο σπίτι. Ελάχιστα είχαν δυνατότητες για περισσότερες σπουδές).
- Από Ναζαρέτ ως Ιεροσόλυμα** η απόσταση ήταν 120 χλμ. Βαδίζοντας κάποιος κατά μέσο όρο 30 χλμ. τη μέρα χρειαζόταν για το ταξίδι αυτό ένα 8ήμερο (4 μέρες μετάβαση και 4 επιστροφή).
- Τα λόγια του Ιησού στο Λκ 2, 49** είναι τα πρώτα και μόνα που μας έχουν διασωθεί από τα παιδικά χρόνια ως τη βάπτισή του στον Ιορδάνη.

Υπαπαντή του Χριστού.
Ρωσική εικόνα του 15ου αι.

1. Ποιο γεγονός περιγράφει το κείμενο α'; Ποια πρόσωπα συμμετέχουν σε αυτό; (βλ. και Ερμ. 1 και 3)
2. Πώς χαρακτήρισε ο Συμεών τον μικρό Ιησού, όταν τον κράτησε στην αγκαλιά του, και τι προφήτεψε για το έργο του;
3. Ο Συμεών είπε για τον Ιησού ότι στη ζωή του θα ήταν “σημείον αντιλεγόμενον” (= σημείο διαφωνίας). Πού το είδαμε αυτό ήδη στα γεγονότα της Γέννησης;
4. Ο Συμεών μιλώντας στην Παναγία τής είπε: “ο πόνος για το παιδί σου θα διαπεράσει την καρδιά σου σαν δίκοπο μαχαίρι”. Σε ποια γεγονότα της ζωής της άραγε αναφέρεται;
5. Ποιο γεγονός εξιστορεί το κείμενο β'; Ποια πρόσωπα συμμετέχουν σε αυτό; Περιγράψτε τα συναισθηματά τους (βλ. και Ερμ. 5).
6. Υπογραμμίστε στο κείμενο β' την απάντηση του Ιησού στην μητέρα του και στον Ιωσήφ (στιχ. 49). Τι για πρώτη φορά φανέρωσε για τον εαυτό του και για τη σχέση του με τον Θεό;

Εργασία

Διαβάστε προσεκτικά τις πληροφορίες που έχουμε για τον Ιησού μέχρι τη δημόσια δράση του. Με βάση, λοιπόν, αυτές και τα όσα μάθατε στο σημερινό μάθημα μπορείτε να φανταστείτε πώς περνούσε την ημέρα του ο Ιησούς ως συνομήλικός σας;

“Παιδί μου, γιατί μας το 'κανες αυτό; Ο πατέρας σου κι εγώ σε αναζητούσαμε με πολλή αγωνία”

R. Poortvliet και R. Hagelstange (βλ. σ.143)

Λκ 2,

Λιγιστές είναι οι πληροφορίες για τον Ιησού μέχρι τη δημόσια δράση του:

- Η καθημερινή του ζωή πρέπει να ήταν η συνηθισμένη για μια ιουδαϊκή οικογένεια πολυμελή, όπως αυτή του Ιωσήφ.
- Μητρική του γλώσσα ήταν η αραμαϊκή, μια διάλεκτος της συριακής. Μπορούσε να διαβάζει και να ερμηνεύει την αρχαία εβραϊκή γλώσσα της Π. Διαθήκης. Γνώριζε μάλλον αρκετά καλά την ελληνιστική, τη δημοτική της τότε ελληνικής. Ίσως είχε και λίγες γνώσεις της ρωμαϊκής γλώσσας.
- Από την οικογένεια και από το σχολείο της συναγωγής έμαθε να διαβάζει και να μελετά την Παλαιά Διαθήκη και διδάχτηκε τις θρησκευτικές παραδόσεις.
- Δεν σπούδασε σε ειδικές σχολές θεολογία, γνώριζε όμως πολύ καλά τις απόψεις των νομοδιδασκάλων.
- Έζησε μόνιμα στη Ναζαρέτ. Από εκεί, λόγω του επαγγέλματός του, περιόδευε στα περίχωρα και πήγε και άλλες φορές για προσκύνημα στην Ιερουσαλήμ (βλ. και μαθ. 2, 4γ).
- Από τις μετακινήσεις και την επικοινωνία του με αρκετό κόσμο γνώριζε καλά την καθημερινή ζωή, καθώς και τη φύση.

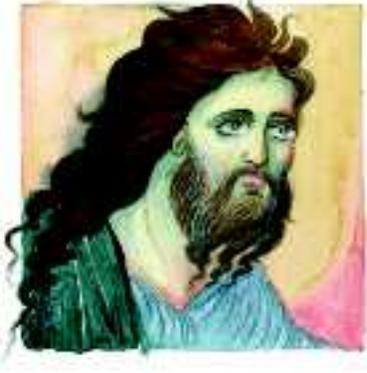

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Ο Ιησούς από παιδί έζησε ως απλός άνθρωπος. Συμμετείχε στις κοινωνικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις του λαού του.
- Τα λόγια του αγίου Συμεών ότι ο Ιησούς θα είναι “σημείον αντιλεγόμενον” σημαίνουν ότι άλλοι θα τον εμπιστευτούν, θα τον αποδεχθούν και θα αλλάξουν ζωή, ενώ άλλοι θα τον απορρίψουν και θα στραφούν εναντίον του.
- Ο δωδεκάχρονος Ιησούς φανέρωσε για πρώτη φορά μπροστά σε δασκάλους του Νόμου και στους γονείς του ποιος είναι και ποια η σχέση του με τον Θεό.

*Αγ. Συμεών ο Θεοδόχος.
Φορητή εικόνα 16ου αι.,
Μιχαήλ Δαμασκηνού*

9. Ιωάννης ο Βαπτιστής: Ο τελευταίος Προφήτης και Πρόδρομος του Χριστού

Στη Ναζαρέτ ο Ιησούς ζούσε, μεγάλωνε, εργαζόταν και ετοιμαζόταν αθόρυβα για τη μελλοντική του αποστολή. Τα ίδια χρόνια στην έρημο, ανατολικά του Ιορδάνη ποταμού, ασκήτευε ο ξάδελφός του Ιωάννης, γιος του ιερέα Ζαχαρία και της Ελισάβετ. Ετοιμαζόταν κι αυτός για το έργο που του ανέθεσε ο Θεός. Σε λίγο θα το ξεκινούσε στις όχθες του ποταμού. Εκεί θα αναδειχθεί ως ο τελευταίος φλογερός Προφήτης της Π. Διαθήκης, Βαπτιστής του λαού και του Ιησού και Πρόδρομός του. Στο μάθημα αυτό, καθώς και στο επόμενο, θα γνωρίσουμε με συντομία την πελώρια δράση του και το μαρτυρικό του τέλος.

α'

- Μτ 3, 1 Εκείνον τον καιρό εμφανίστηκε στην έρημο¹ της Ιουδαίας ο Ιωάννης² ο Βαπτιστής. Κήρυττε
2 κι έλεγε: **“Μετανοείτε³, γιατί έφτασε η Βασιλεία του Θεού”**.
3 Για τον Ιωάννη είχε προφητέψει ο προφήτης Ησαΐας: **“Μια φωνή βροντοφωνάζει στην έρημο: ετοιμάστε τον δρόμο για τον Κύριο, κάντε ίσια τα μονοπάτια να περάσει”**.
(Ησαΐας 40, 3)
4 Ο Ιωάννης φορούσε ρούχο από τρίχες καμήλας και ζώνη δερμάτινη στη μέση του. Η τροφή του ήταν ακρίδες⁴ και μέλι από αγριομέλισσες.
5 Σε αυτόν τον άνθρωπο πήγαινε τότε όλος ο κόσμος, από τα Ιεροσόλυμα και από όλη την Ιουδαία, κι από όλη την περιοχή του Ιορδάνη.
6 Έρχονταν και τους βάπτιζε στον Ιορδάνη ποταμό, καθώς ομολογούσαν τις αμαρτίες τους⁵.
7 Όταν ο Ιωάννης είδε πολλούς Φαρισαίους και Σαδδουκαίους να έρχονται για να βαπτιστούν, τους είπε: ...
8 “Αν θέλετε να γλιτώσετε, κάνετε έργα που ταιριάζουν σε αυτούς που πραγματικά μετανοούν.
9 Και μην αυταπατάστε λέγοντας, ‘καταγόμαστε από τον Αβραάμ’...”
Λκ 3, 10 Τα πλήθη τον ρωτούσαν: “Τι να κάνουμε, λοιπόν;”
11 Κι εκείνος τους απαντούσε: “Όποιος έχει δύο χιτώνες ας δώσει τον ένα σε αυτόν που δεν έχει, κι όποιος έχει τρόφιμα ας κάνει το ίδιο”.
14 Τον ρωτούσαν ακόμη και στρατιώτες: “Κι εμείς τι πρέπει να κάνουμε;” Και τους έλεγε: “Μην παίρνετε λεφτά από κανέναν με ψεύτικες κατηγορίες ούτε με τη βία, αλλά να αρκείστε στον μισθό σας”.
15 Καθώς ο κόσμος περίμενε κι όλοι σκέφτονταν μέσα τους για τον Ιωάννη, μήπως αυτός είναι ο Χριστός,
16 εκείνος απαντούσε σε όλους κι έλεγε: ...
Μτ 3, 11 “Εγώ σας βαπτίζω με νερό, και το βάπτισμά μου είναι βάπτισμα μεάνοιας. Αυτός όμως που έρχεται ύστερα από μένα είναι πιο ισχυρός από μένα, και δεν είμαι άξιος ούτε τα υποδήματά του να κρατήσω. Αυτός θα σας βαπτίσει με Άγιο Πνεύμα...”

β'

- Λκ 3, 19 Επειδή όμως ο Ιωάννης κατηγορούσε τον Ηρώδη⁶ τον τετράρχη, γιατί είχε για γυναίκα τη γυναίκα του αδελφού του, την Ηρωδιάδα⁷, καθώς και για πολλές άλλες φαύλες πράξεις,
20 ο Ηρώδης... έκλεισε τον Ιωάννη στη φυλακή.
Λκ 7, 24 (Ενώ ο Ιωάννης βρισκόταν στη φυλακή)... ο Ιησούς άρχισε να μιλάει στον κόσμο για τον Ιωάννη:

28 **“Σας βεβαιώνω πως μάνα δεν γέννησε ως τώρα προφήτη
πιο μεγάλο από τον Ιωάννη τον Βαπτιστή...”**

- Μκ 6, 19 *Και η Ηρωδιάδα μισούσε τον Ιωάννη κι ήθελε να τον σκοτώσει, αλλά δεν μπορούσε.*
20 *Γιατί ο Ηρώδης φοβόταν τον Ιωάννη, επειδή ήξερε ότι ήταν δίκαιος κι άγιος άνθρωπος...*
21 *Η Ηρωδιάδα τελικά βρήκε την ευκαιρία, όταν ο Ηρώδης για τα γενέθλιά του κάλεσε σε δείπνο τους πολιτικούς και στρατιωτικούς άρχοντες και τους επίσημους της Γαλιλαίας.*
22 *Τότε μπήκε η θυγατέρα της Ηρωδιάδας και χόρευε. Τόσο άρεσε στον Ηρώδη και στους καλεσμένους, που ο βασιλιάς είπε στο κορίτσι: “Ζήτησέ μου ό,τι θέλεις, και θα σου το δώσω”.*
23 *Της έκανε μάλιστα και όρκο: “Οτιδήποτε μου ζητήσεις θα σου το δώσω, μέχρι και το μισό μου βασίλειο”.*
24 *Πήγε τότε και είπε στη μητέρα της: “Τι να ζητήσω;” Κι εκείνη της απάντησε: “Το κεφάλι του Ιωάννη του Βαπτιστή”.*
25 *Ήρθε αμέσως βιαστικά στον βασιλιά και του ζήτησε: “Θέλω τώρα αμέσως να μου δώσεις το κεφάλι του Ιωάννη του Βαπτιστή μέσα σε ένα πιάτο”.*
26 *Ο βασιλιάς λυπήθηκε, εξαιτίας όμως του όρκου που είχε δώσει μπροστά στους καλεσμένους δεν ήθελε να της το αρνηθεί.*
27 *Έστειλε τότε αμέσως ο βασιλιάς έναν στρατιώτη της φρουράς με τη διαταγή να φέρει το κεφάλι του Ιωάννη.*
28 *Εκείνος πήγε και τον αποκεφάλισε στη φυλακή. Έφερε το κεφάλι του σε ένα πιάτο και το έδωσε στο κορίτσι, και το κορίτσι το έδωσε στη μητέρα του.*
Μτ 14, 12 *Πήγαν τότε οι μαθητές του Ιωάννη και σήκωσαν το σώμα και το έθαψαν⁸, κι ύστερα πήγαν και το ανάγγειλαν στον Ιησού.*

Ερμηνευτικά

1. Πρόκειται για τη μεγάλη έρημο στην Περαιά, βορειοανατολικά της Νεκρής Θάλασσας και ανατολικά του Ιορδάνη (βλ. χάρτη).
2. **Ιωάννης** σημαίνει Θεόδωρος ή Θεοχάρης. Τον ονόμασαν έτσι, διότι οι γονείς του - για πολλά χρόνια άτεκνοι - θεώρησαν την γέννησή του ως δώρο και χάρη από τον Θεό, ύστερα από θερμές και επίμονες προσευχές

τους (βλ. Λκ 1, 5-25 και 47-80).

3. Αυτό το **“Μετανοείτε”** επιγραμματικά σημαίνει: *“Αλλάζτε τρόπο σκέψης και ζωής”!*
4. Οι **ακρίδες** είναι τα γνωστά έντομα που αφθονούσαν τότε εκεί. Σύμφωνα με άλλη ερμηνεία, πρόκειται για τα *“άκρα”* φαγώσιμων φυτών, δηλ. για τα *τρυφερά βλαστάρια*, τις κορφές τους.
5. **Ομολογούσαν τις αμαρτίες τους**, καθώς ήταν μέσα στα νερά του Ιορδάνη.
6. Πρόκειται για τον **Ηρώδη Αντίπα**, γιο του Μεγάλου Ηρώδη. Μετά τον θάνατο του πατέρα του κυβέρνησε ως το 39 μ. Χ. στις επαρχίες Γαλιλαία, Δεκάπολη και Περαιά (βλ. χάρτη).
7. Για χάρη της **Ηρωδιάδας** ο Ηρώδης Αντίπας έδωσε τη νόμιμη σύζυγό του. Η **Σαλώμη**, τότε 19χρονη και πολύ όμορφη, ήταν κόρη της Ηρωδιάδας από τον πρώτο της γάμο.
8. Ο Ιωάννης ήταν φυλακισμένος και αποκεφαλίστηκε στο **φρούριο Μαχαιρούς** (ανατολικά της Νεκρής Θάλασσας· βλ. χάρτη). Σύμφωνα με μια παράδοση, οι μαθητές του **έθαψαν το σώμα του** κάπου στη Σαμάρεια.

Η κοιλάδα του Ιορδάνη.

Αυτού δίδασκε και βάπτιζε ο Ιωάννης.

Πιο πέρα ήταν η έρημος

1. Υπογραμμίστε στο κείμενο α' τι έλεγε και τι έπραττε ο Ιωάννης προετοιμάζοντας τους Ιουδαίους για τον ερχομό του Μεσσία (βλ. και Ερμ. 3).
2. Ποια πίστευε και διακήρυττε ο Ιωάννης ότι ήταν η σχέση του με τον αναμενόμενο Μεσσία; Υπογραμμίστε στο κείμενο β' πώς τον χαρακτηρίζει ο Ιησούς.
3. Ο Ιωάννης κήρυττε έμπρακτη μετάνοια. Ποιες συγκεκριμένες αλλαγές ζωής πρότεινε να κάνουν οι Φαρισαίοι, οι Σαδδουκαίοι, ο απλός λαός και οι στρατιώτες;
4. Για ποια ζητήματα ο Ιωάννης έκρινε τον Ηρώδη και ποιες συνέπειες είχε αυτό για τον ίδιο;
5. Ποιο σημείο από τη ζωή και τη δράση του Προδρόμου τράβηξε ιδιαίτερα την προσοχή σας; Γιατί;
6. Στο τέμπλο όλων των ναών δίπλα στον Χριστό βλέπουμε την εικόνα του Ιωάννη. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι γίνεται αυτή η τιμητική διάκριση;
7. Φανταστείτε ότι ζούσατε την εποχή του Βαπτιστή. Πήγατε, ακούσατε το κήρυγμά του και βαπτιστήκατε από τον ίδιο στον Ιορδάνη. Περιγράψτε με λίγα λόγια τις εντυπώσεις σας από αυτή την εμπειρία.

Εργασία

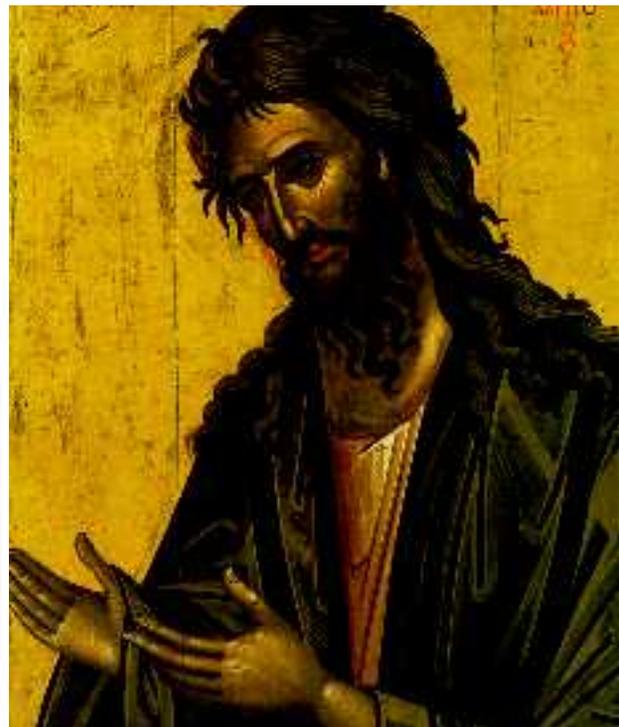
Ξανακοιτάξτε το ευαγγελικό κείμενο και γράψτε με συντομία τις ενέργειες του Ιωάννη που δικαιολογούν τους χαρακτηρισμούς:

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

ΠΡΟΦΗΤΗΣ

ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ

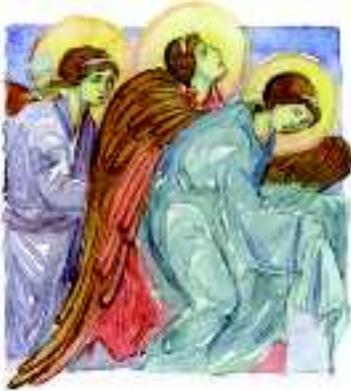
ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Ιωάννης ο Πρόδρομος. Φορητή εικόνα, Ι. Μονή Διονυσίου, Άγ. Όρος, 16ος αι.

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Ο Ιωάννης γνώριζε καλά τα όριά του, τη δική του αποστολή και τη σχέση του με τον Ιησού.
- Το κήρυγμά του με λίγα λόγια ήταν: **Επιστρέψτε στον Θεό, αρχίστε νέα ζωή, ετοιμαστείτε!**
- Με την προφητική του παρουσία και δράση προετοίμασε ουσιαστικά τους ανθρώπους να προσέξουν το πρόσωπο και το έργο του Χριστού.
- Όσοι μελετούν τον Ιωάννη θυμούνται τον μεγάλο έπαινο που έκανε γι' αυτόν ο Ιησούς.

10. Ο Ιησούς βαπτίζεται στον Ιορδάνη: Ο καινούριος κόσμος εγκαινιάζεται

Ο Ιησούς κάποια στιγμή, όταν ήταν περίπου 30 χρονών, έθεσε τέρμα στη σιωπή και την αφάνειά του. Είχε φτάσει ο καιρός να αναλάβει δημόσια το έργο του. Πρώτη του κίνηση ήταν να συναντήσει τον Ιωάννη Βαπτιστή. Εκεί στον Ιορδάνη ποταμό βαπτίστηκε απ' αυτόν. Πριν και μετά το γεγονός συνέβησαν πράγματα ασυνήθιστα και βαρυσήμαντα. Με αυτά φανερώθηκε ποια ήταν η σχέση του με τον Θεό-Πατέρα, ποια η αποστολή του στον κόσμο και πώς θα την έκανε πραγματικότητα. Ας παρακολουθήσουμε τι πληροφορούν σχετικά οι ευαγγελιστές Ματθαίος και Ιωάννης.

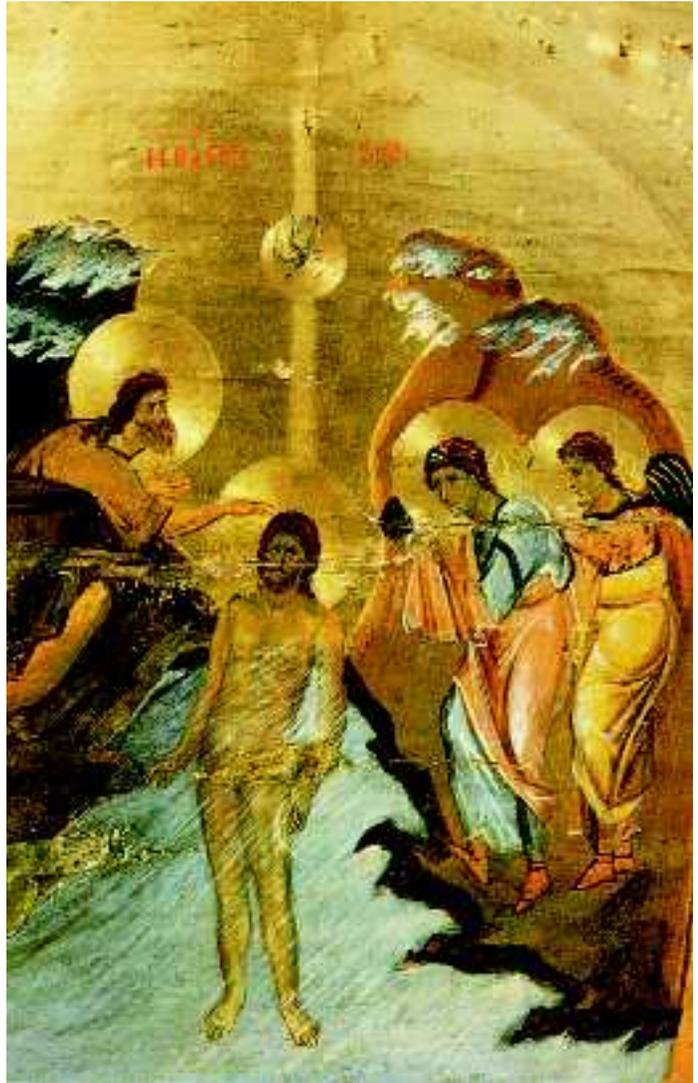
- Μτ 3, 13 *Τότε έρχεται ο Ιησούς από τη Γαλιλαία στον Ιορδάνη προς τον Ιωάννη για να βαπτιστεί απ' αυτόν¹.*
- Ιω 1, 29 *... ο Ιωάννης βλέπει τον Ιησού να έρχεται προς το μέρος του και λέει: **“Αυτός είναι ο αμνός του Θεού², που παίρνει πάνω του την αμαρτία των ανθρώπων.***
- 30 *Γι' αυτόν σας μίλησα όταν είπα ‘όστερα από μένα έρχεται ένας που είναι ανώτερός μου, γιατί υπήρχε πριν να γεννηθώ’.*
- 31 *Κι εγώ κάποτε δεν τον ήξερα ποιος είναι. Για να τον γνωρίσει όμως ο Ισραήλ, γι' αυτό ήρθα εγώ και βαπτίζω με νερό”.*
- Μτ 3, 14 *Ο Ιωάννης όμως τον εμπόδιζε (να βαπτιστεί) λέγοντάς του: “Εγώ έχω ανάγκη να βαπτιστώ από σένα κι έρχεσαι εσύ σ' εμένα;”*
- 15 *Ο Ιησούς όμως του αποκρίθηκε: “Ας τ' αφήσουμε τώρα αυτά, γιατί πρέπει να εκπληρώσουμε και οι δυο μας ό,τι προβλέπει το σχέδιο του Θεού³”. Τότε ο Ιωάννης τον άφησε να βαπτιστεί.*
- 16 *Βαπτίστηκε λοιπόν ο Ιησούς κι αμέσως βγήκε από το νερό. Και να, άνοιξαν γι' αυτόν οι ουρανοί⁴ και είδε το Πνεύμα του Θεού σαν περιστέρι⁵ να κατεβαίνει και να έρχεται πάνω του.*
- 17 *Ακούστηκε τότε μια φωνή από τα ουράνια που έλεγε: **“Αυτός είναι ο αγαπημένος μου Υιός, αυτός είναι ο εκλεκτός μου”.***
- Ιω 1, 32 *Κι ο Ιωάννης διακήρυξε δημόσια και είπε: “Είδα το Πνεύμα να κατεβαίνει σαν περιστέρι από τον ουρανό και να μένει πάνω του.*
- 33 *Εγώ δεν τον ήξερα ποιος ήταν, εκείνος όμως που με έστειλε να βαπτίζω με νερό, εκείνος μου είπε: ‘Εκείνος που πάνω του θα δεις να κατεβαίνει και να μένει το Πνεύμα, αυτός είναι που βαπτίζει με Άγιο Πνεύμα’.*
- 34 *Κι αυτό εγώ το είδα και διακήρυξα δημόσια πως αυτός είναι ο Υιός του Θεού”.*

Λεπτομέρεια από τη Βάπτιση.
Χρήστος Παπανικολάου, 2002

1. Οι δύο άντρες ασφαλώς, ως συγγενείς που ήταν, θα πρέπει να είχαν συναντηθεί και άλλοτε. Ο Ιωάννης όμως δεν γνώριζε ότι ο Ιησούς ήταν ο αναμενόμενος Μεσσίας. Αυτό το έμαθε από θείο φωτισμό τότε και εκεί στον Ιορδάνη.
2. Ο Ιωάννης, αποκαλώντας τον Ιησού “**αμνό του Θεού**”, δηλ. αρνί προορισμένο για θυσία, δείχνει ότι δεν συμμερίζεται τις εθνικιστικές απόψεις των πολλών για τον Μεσσία· (ότι δηλ. θα ήταν μια ένδοξη και ανίκητη μορφή, θα κατανικούσε τους Ρωμαίους, θα απελευθέρωνε τον λαό κ.λπ.). Αντίθετα, και σύμφωνα με τις προφητείες του Ησαΐα, ο Μεσσίας θα ήταν αλιώτικος, ταπεινός· αυτός θα έσωζε τον κόσμο, αλλά τον περίμεναν δοκιμασίες, θυσίες, θάνατος.
3. Ο αντίλογος του Χριστού στον Ιωάννη (Μτ 3, 15) είχε το νόημα: Φυσικά ο ίδιος - ως αναμάρτητος - δεν είχε ανάγκη από μετάνοια, εξομολόγηση και βάπτισμα. Όμως θέλει και δέχεται να κάνει ό,τι κάνουν όλοι, διότι *ταπεινά συμμερίζεται τη θέση των ανθρώπων· θέλει να είναι κοντά τους, μαζί τους, για χάρη τους.*
4. Η συμβολική έκφραση **άνοιξαν οι ουρανοί** σημαίνει: Τώρα ξαναδίνεται επίσημα και πανηγυρικά η δυνατότητα επικοινωνίας των ανθρώπων με τον Θεό.
5. Με τη μορφή **σαν περιστέρι το Άγιο Πνεύμα** για πρώτη φορά έγινε τόσο αισθητό στους ανθρώπους. Την Πεντηκοστή θα παρουσιαστεί σαν κάτι που έμοιαζε με “*πύρινες γλώσσες*” (μικρές φλόγες φωτιάς σαν γλώσσες). Τόσο στους Ισραηλίτες όσο και στους γείτονές τους *το περιστέρι σήμαινε την παρουσία του Θεού.* Εκεί και αλλού, τότε και σήμερα, συμβολίζει: *αγάπη, ειρήνη και ελπίδα.*

Η Βάπτιση. Μικρογραφία 12ου αι.,
Ι. Μονή Αγίας Αικατερίνης, Σινά

Επεξεργασία

1. Παρατηρήστε την εικόνα της Βάπτισης. Ποια στοιχεία, που μας δίνονται στο ευαγγελικό κείμενο, μπορείτε να αναγνωρίσετε σε αυτήν;
2. Προσέξτε στο κείμενο τη στιγμή της Βάπτισης του Χριστού:
  - Υπογραμμίστε τα λόγια ή τις ενέργειες των Προσώπων της Αγίας Τριάδας: του Πατέρα, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος.
  - Ποια σχέση φανερώνεται ότι έχει ο Ιησούς με τον Πατέρα;
  - Γιατί λοιπόν το γεγονός της Βάπτισης του Χριστού ονομάζεται και Θεοφάνεια;
3. Με τη Βάπτιση εγκαινιάζεται η καινούρια ανθρωπότητα με αρχηγό τον Ιησού Χριστό. Βρείτε στο κείμενο λόγια και πράξεις, που να δείχνουν τι είδους αρχηγός αυτής της ανθρωπότητας θα είναι.